

আবেষণ

প্রথম বছর ■ দ্বাদশ সংখ্যা ■ জানুৱাৰি, ২০১৫

লুভৰ সংগ্ৰহালয়

ভাৰত-বাংলাদেশ ভূমি হস্তান্তৰ চুক্তি

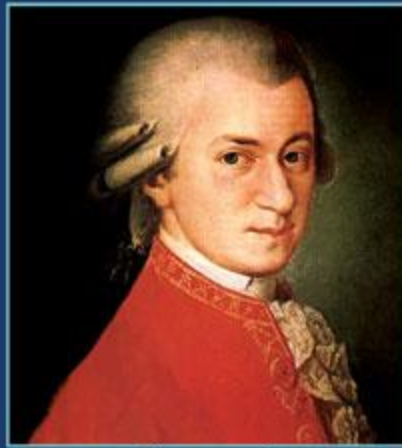
মালব্য আৰু বাজপেয়ীলৈ
'ভাৰত ৰত্ন' সন্মান

হৰ্ণবিল উৎসৱ

তুমি বাৰু জোখতকৈ অধিক শৰত হেছা নেকি?

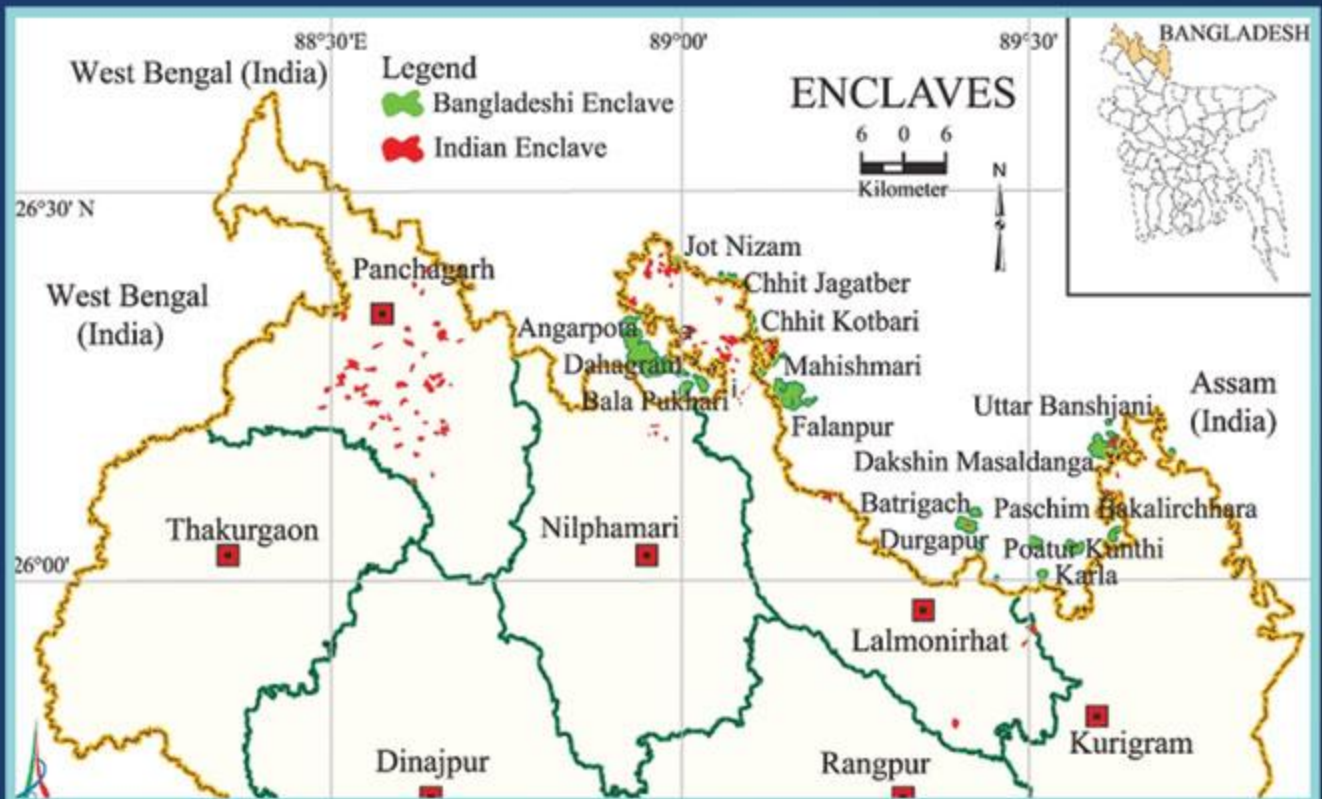

মোজার্ট, প্রসংগ পৃষ্ঠা ৩২

লুভর সংগ্রহালয়, প্রসংগ পৃষ্ঠা ১৮

ভারত-বাংলাদেশ সীমা, প্রসংগ পৃষ্ঠা ১৯

অন্বেষণ

প্ৰথম বছৰ, দ্বাদশ সংখ্যা, জানুৱাৰি, ২০১৫ চন

সূচীপত্ৰ

- ২ তুমি বাৰু জোখতকৈ অধিক শকত হৈছা নেকি ?
■ ড° দীনেশ চন্দ্ৰ গোস্বামী
- ৫ দেশ বিদেশৰ খবৰ
■ সংগ্ৰহ : কুশল গোস্বামী
- ৮ মিত্ৰ সংখ্যা
■ কল্যাণী পাটগিৰি
- ৯ ভাৰতবৰ্ষৰ পৰিসংখ্যাবিজ্ঞানৰ পিতৃস্বৰূপ পি.চি. মহলান বিস
■ তৃষণ কলিতা
- ১০ খবৰৰ লেছেৰি বোটলা
■ সংগ্ৰহ : পংকজ কুমাৰ বৰা
- ১১ মুছলিম লীগ
■ হিমাঙ্গী বৰা
- ১২ কিউবাৰ ৰাষ্ট্ৰনেতা ফিডেল কাস্ত্ৰো
■ ডিম্পী সন্দিকৈ
- ১৪ মায়া সভ্যতা
■ জ্যোতিৰেখা কলিতা
- ১৬ প্ৰেমচন্দ : ব্যক্তিত্ব আৰু কৃতিত্ব
■ কবিতা বৰদলৈ
- ১৭ সপ্ত আশ্চৰ্য (প্ৰাচীন)
■ লুভৰ সংগ্ৰহালয়
- নৱনীতা গোস্বামী
- ১৯ ভাৰত-বাংলাদেশ ভূমি হস্তান্তৰ চুক্তি
■ প্ৰণীতা দেৱী
- ২১ কুইজ
■ অক্ষৰা বৰুৱা
- ২২ হনবিল উৎসৱ
■ কবিতা পাটগিৰি
- ২৩ চুড'কু
- ২৪ প্ৰথম ভাৰতবৰ্ষ বাঁটা বিজয়ী চন্দ্ৰশেখৰ ভেংকট ৰামণ
■ বৰ্ণালী দাস
- ২৫ আলাবৈ ৰণ
■ সোণালী গগৈ
- ২৭ কংগো গণতান্ত্ৰিক গণৰাজ্য
■ ডলী চৌধুৰী
- ২৯ মদন মোহন মালব্য আৰু অটল বিহাৰী বাজেপেয়ীলৈ 'ভাৰতবৰ্ষ' সন্মান
■ প্ৰাঞ্জল তালুকদাৰ
- ৩০ মানসিক সামৰ্থ্য বিকাশ
■ ৰবীন্দ্ৰ বৰ্মন
- ৩২ আধুনিক পাশ্চাত্য সংগীতৰ বাটকটীয়া—মোজাৰ্ট
■ অপৰাজিতা দত্ত

সহযোগী সম্পাদক : পংকজ দত্ত

উপ-সম্পাদক : কুশল গোস্বামী, প্ৰাঞ্জল তালুকদাৰ, লিপিমণি দত্ত

ব্যৱস্থাপনা : দিলীপ কুমাৰ দত্ত চৌধুৰী

মূল্য : বিছ টকা

অংগসজ্জা আৰু বেটুপাত : কুঞ্জৰ দাস

আলোকচিত্ৰ : প্ৰকাশ দত্ত

ডিটিপি : প্ৰশান্ত বৰঠাকুৰ

অসম জাতীয় বিদ্যালয় শৈক্ষিক আৰু আৰ্থ-সামাজিক ন্যাসৰ হৈ দিলীপ কুমাৰ দত্ত চৌধুৰীৰদ্বাৰা প্ৰকাশিত

আৰু অবৈতনিক সচিব ডা° নাৰায়ণ শৰ্মাৰদ্বাৰা সম্পাদিত; অজাবি ন্যাসৰ ছপাশাল,

অসম জাতীয় বিদ্যালয় চৌহদ, নুনমাটি, গুৱাহাটী-৭৮১০২০ত প্ৰণৱ শৰ্মাৰদ্বাৰা মুদ্ৰিত।

তুমি বাকু জোখতকৈ অধিক শকত হৈছা নেকি?

■ ড. দীনেশ চন্দ্ৰ গোস্বামী

তোমাৰ শ্ৰেণীৰ কোনোবা দুজনমান ল'ৰা বা দুজনীমান ছোৱালী বাকু শকত হৈ আহিছে নেকি? নে তোমালোকৰ বেছিভাগেই লাহে লাহে শকত হৈ আহিব ধৰিছা? যদি সেইটো হৈছে তেনেহ'লে অলপ সাৱধান হ'বৰ হ'ল।

এতিয়া আমাৰ দেশত আৰু আমাৰ ৰাজ্যতো কিছুমান ল'ৰা-ছোৱালী শকত হৈ আহিছে। গাঁও-ভূঁইতকৈ নগৰ-চহৰত এনে শকত শকত ল'ৰা-ছোৱালী বেছিকৈ দেখা গৈছে। এই কথাটোৱে সৃষ্টি কৰা বেমাৰ-আজাৰ আৰু অসুবিধাবোৰৰ বাবে চিকিৎসকসকলে ইয়াক এতিয়া 'ট্ৰুমে বেগাই বাঢ়ি অহা নগৰীয়া মহামাৰী' বুলি অভিহিত কৰিছে।

স্বাভাৱিক স্বাস্থ্যতকৈ বৰ বেছি শকত ল'ৰা-ছোৱালীবোৰৰ বেছিকৈ উচ্চ ৰক্তচাপ, উশাহ-নিশাহৰ সমস্যা, মধুমেহ (Type 2 diabetes), হৃদযন্ত্ৰ-ৰক্তবাহী নলীৰ ৰোগ আনকি কেপাৰো হোৱাৰ আশংকা দেখা যোৱা বুলি ডাক্তৰসকলে স্পষ্টকৈ কৈছে। গতিকে তেওঁলোকৰ জীৱন-কাল বা আয়ুসো কমি যোৱাৰ শংকা কৰা হৈছে। এতিয়া আৰু এইবোৰ কথা অপ্ৰিয় কথা বুলি এৰাই যাব পৰা কথা হৈ থকা নাই।

মন কৰিবলগীয়া কথাটো হ'ল ভাৰতত এতিয়া দুসাজ খাবলৈ নোপোৱা আৰু খাবলৈ পালেও খোৱাখিনিৰপৰা প্ৰয়োজনীয় পুষ্টিখিনি নোপোৱা লাখ লাখ শিশু আছে। কিন্তু এনে শিশুও লাখ লাখ আছে যি অধিক খোৱা বাবে আৰু পুষ্টিকৰ আহাৰ খোৱাৰ সলনি বজাৰত আকৰ্ষণীয় নিম্ন খাদ্যমানৰ অপখাদ্য (junk food) খোৱাৰ বাবে মেদবহুল হৈ পৰিছে। অপুষ্টিকৰ অপখাদ্য খোৱাৰ বাহিৰেও টিভি-কম্পিউটাৰৰ আগত আৰু পঢ়া-শুনা কৰি বহু সময় বহি কটোৱা আৰু কোনো শাৰীৰিক শ্ৰম বা খেলা-ধূলা নকৰা বাবে তেওঁলোকৰ শৰীৰৰ শক্তিৰ খৰচ কমিছে। সেই শক্তি অৱশেষত চৰ্বী

হিচাপে শৰীৰত জমা হৈ শৰীৰৰ জোখ আৰু ওজন বঢ়াইছে।

এইবোৰ কথাৰ বাবে এতিয়া আমাৰ দেশতে বৰ কম বয়সৰ শিশুবো মধুমেহ (টাইপ-২ ডায়েবেটিছ) ৰোগ দেখা গৈছে—ছবছৰীয়া শিশুবো এই ৰোগ হৈছে। তেনেকৈ আঠ-ন বছৰ বয়সতে অতি শকত কিছুমান শিশুৱে উচ্চ ৰক্তচাপত ভুগিছে।

আমাৰ দেশৰ সকলো অঞ্চলতে শকত-আৰত গাল ফুলি থকা ল'ৰা-ছোৱালীকহে স্বাস্থ্যৱান বুলি ধৰা হয়। মাক-দেউতাক, পেহীয়েক-মাহীয়েক, ককাক-আইতাকহঁতে তেনে ল'ৰা-ছোৱালীকহে ভাল দেখে। কিন্তু আৱশ্যতকৈ শকত হ'লে যে সেই মৰমৰ ল'ৰাজন বা ছোৱালীজনী ভৱিষ্যতে বিপদৰ ফালেহে আগবাঢ়িব সেই কথা তেওঁলোকৰ জনা কথাও নহয়, মানি ল'ব পৰা কথাও নহয়।

ভাৰতৰ মেদবহুলতা নিধি (Obesity Foundation) নামৰ এটা সংস্থাই গোটেই দেশতে শিশুৰ মেদবহুলতা বা শকত হোৱাটো অধ্যয়ন কৰি দেখিছে যে শিশুৰ মেদবহুলতাৰ প্ৰধান কাৰণ এইকেইটা—

- পৰিবেশ
- শাৰীৰিক শ্ৰমৰ অভাৱ
- বংশ আৰু পৰিয়াল
- আহাৰৰ ধৰণ, আৰু
- আৰ্থ-সামাজিক স্তৰ।

কিন্তু ইয়াৰে পৰিবেশ শব্দটোৰে তেওঁলোকে প্ৰাকৃতিক পৰিবেশ নুবুজাই ঘৰ-বাহিৰৰ সামাজিক আৰু দৈনন্দিন পৰিবেশটোৰহে কথা বুজাইছে। উদাহৰণস্বৰূপে, টেলিভিছনত অহা 'খাদ্য'ৰ মনোমোহা বিজ্ঞাপনে আমাৰ ল'ৰা-ছোৱালীবোৰৰ অস্বাভাৱিক আৰু অপুষ্টিকৰ খাদ্যাভ্যাস গঢ়ি তুলিছে। টিভি আৰু কম্পিউটাৰত বেছি সময় দিয়া বাবে, খেল বুলিলে ম'বাইল ফোন বা

বিশেষ নিবন্ধ

কম্পিউটাৰৰ 'গেইম'হে বুজা দিন অহা বাবে, পঢ়াৰ বোজা বেছি হোৱা বাবে, গাড়ী-মটৰতহে আহ-যাহ কৰা বাবে ল'ৰা-ছোৱালীবোৰৰ শাৰীৰিক কাৰ্যকলাপ কমি গৈছে। বহু বেছি কেল'ৰি (তাপৰ, বা আচলতে শক্তিৰ একক) দিয়া ছফ্ট ড্ৰিংকবোৰে শিশুসকল শকত হোৱাত অধিক অৰিহণা যোগাইছে।

মাক-দেউতাকৰ পুষ্টি সম্পৰ্কীয় জ্ঞানৰ অভাৱেও ল'ৰা-ছোৱালী শকত হোৱাত অৰিহণা যোগাইছে। তেওঁলোকে তেওঁলোকৰ সন্তানসকলক ভাল খাদ্য যোগোৱা বুলি ভাবি বজাৰৰ চিপছ, ভুজীয়া, পকোৰা, চপ-কাটলেট, মাখন, ক্ৰিম আদি, লগতে নানা ধৰণৰ বিস্কুট, কেক, আইছক্ৰিম, কাষ্টাৰ্ড আদি খুৱাবলৈ লৈছে। তেওঁলোকৰ আৰ্থিক অৱস্থা ভাললৈ অহা বাবেও এনে হৈছে। ফলত ঘৰখনত আনবোৰৰ লগতে শিশুসকলো মেদবহুল হৈ পৰিছে।

শকত মাকৰ সন্তান

ভাৰতৰ ৰাষ্ট্ৰীয় মধুমেহ, মেদবহুলতা, আৰু ক'লেষ্টেৰল নিধিয়ে চাৰিখন নগৰত চলোৱা বিশদ জৰীপৰ পাছত প্ৰকাশ কৰিছে যে মাকসকল নিজেও শকত হোৱা বাবে আৰু শকত সন্তান স্বাস্থ্যৱান সন্তান বুলি থকা তেওঁলোকৰ ধাৰণাৰ বাবে আমাৰ দেশত শিশুৰ মেদবহুলতা ইমান বেছিকৈ দেখা যায়।

এই জৰীপৰ মতে ভাৰতৰ নগৰসমূহত ৬৪.৮ শতাংশ মাক মেদবহুল। তেওঁলোকৰ সন্তানসকলৰ মাজত ১৯.২ শতাংশ ল'ৰা আৰু ১৮.১ শতাংশ ছোৱালী মেদবহুল।

অতি শকত ল'ৰা-ছোৱালীবোৰে কেৱল যে শাৰীৰিক অসুবিধাতহে ভোগে তেনে নহয়, তেওঁলোকৰ ওপৰত মানসিক হেঁচাও পৰে। ডাক্তৰসকলে, মাক-দেউতাক-অভিভাৱক-শিক্ষকসকলে আৰু বিশেষকৈ মনঃৰোগচিকিৎসকসকলে এনে ল'ৰা-ছোৱালীয়ে কেনেকৈ লগ-সমনীয়াৰ ঠাট্টা-মস্কৰা সহ্য কৰিব লগা হয়, আৰু কেতিয়াবা কেনেকৈ তেওঁলোকৰ সহ্যৰ সীমা পাৰ হৈ যায় সেইবিষয়ে নানা অভিজ্ঞতা লাভ কৰে। এনে ল'ৰা-ছোৱালীৰ কেতিয়াবা আত্মবিশ্বাসেই হেৰাই যায়।

ফলত তেওঁলোকে লগ-সঙৰপৰা আঁতৰি থকা হয়।

সেইবাবে ঘৰখনতে মাক-দেউতাকে স্বাস্থ্যকৰ আহাৰ খাই, 'জাংক ফুড', 'ফাস্ট ফুড' কমাই, শাৰীৰিক কাৰ্যকলাপ বঢ়াই (যেনে—ছিৰি বগাই, খোজ কাঢ়ি, ব্যায়াম কৰি, ঘৰুৱা কাম-বন কৰি, বাগিচাত কাম কৰি, খেলি-ধূলি) ল'ৰা-ছোৱালীবোৰকো তেনে অভ্যাস-আচৰণৰ বাবে অনুপ্রাণিত কৰিব লাগে। স্কুলেও চাফাই কাম কৰা, খেলা, চাইকেল চলোৱা, ছিৰি-বগোৱা, স্কুলৰ বাগিচাত কাম কৰা, আদি নানা কাম স্কুলৰ কাৰ্যক্ৰমৰ অন্তৰ্ভুক্ত কৰি ল'ব লাগে। কাৰোবাক শাস্তি দিব লাগিলেও থিয় হৈ থাকিবলৈ নিদি, বা জিৰণিৰ সময়ত ওলাই যোৱাটো বন্ধ নকৰি, স্কুলৰ ইমূৰৰপৰা সিমূৰলৈ বেগাই খোজ কাঢ়ি অহা বা স্কুলৰ বাগিচাৰ ফুলত পানী দিয়া আদি শাস্তি দিব পাৰে। বহুতো স্কুলত এতিয়া খেলাৰ সময় বাধ্যতামূলক কৰা হৈছে আৰু প্ৰত্যেকজন ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে যাতে তাত অংশগ্ৰহণ কৰে সেইটো নিশ্চিত কৰা হৈছে।

তোমালোকৰ কোনোবা যদি অধিক শকত হৈ গৈছা, ছিৰি বগালে হেঁপনি-ফোঁপনি উঠে, ভাগৰ লাগে—বা মুঠতে অসুবিধা পোৱা, তেনেহ'লে ডাক্তৰক দেখুৱাই, পৰামৰ্শ লৈহে ব্যায়াম আদিত লাগিব। বহুতৰ মেদবহুলতা ইমানেই বেছি যে ডাক্তৰে মেদ কমাবলৈ অস্ত্ৰোপচাৰো কৰিব লাগিব পাৰে। মুঠতে শকত হোৱাটো সহজকৈ নলৈ এবাৰ ডাক্তৰৰ পৰামৰ্শ ল'বা।

শকত হোৱাৰ অংক

ৰ'বা, এতিয়া এটা কথা থাকি গ'ল নহয়। শকত মানে কিমান শকত? কেতিয়া এজন ল'ৰা বা এজনী ছোৱালীক শকত বুলি ক'ব লাগে?

তাৰ বাবে এটা অংক আছে।

শৰীৰ ভৰ সূচক (শ.ভ.সূ; Body Mass Index—BMI) নামৰ এটা জোখ আছে। কোনো মানুহৰ (ধৰা, তোমাৰ) শৰীৰ ভৰ সূচক হ'ল উচ্চতাৰ (মিটাৰত) বৰ্গৰে হৰণ কৰি পোৱা সংখ্যাটো। এই সংখ্যাটোৱে মানুহজনৰ ওজন (আচলতে ভৰ) কম, নে তেওঁ স্বাস্থ্যৱান ভৰত, নে তেওঁৰ ভৰ অধিক, নে তেওঁ অতি-

বিশেষ নিবন্ধ

অধিক ভৰৰ (মেদবহুল) সেইটো বুজাব। কেনেকৈ?

$$\text{শ.ভ.সূ (BMI)} = \frac{\text{ওজন (কিল'গ্রামত)}}{\text{উচ্চতা (মিটাৰত)} \times \text{উচ্চতা (মিটাৰত)}}$$

ধৰা, প্ৰাপ্তবয়স্ক মানুহ এজনৰ ওজন ৬০ কিল'গ্রাম, আৰু তেওঁৰ উচ্চতা ১.৬৫ মিটাৰ। তেওঁৰ শ.ভ.সূ হ'ব

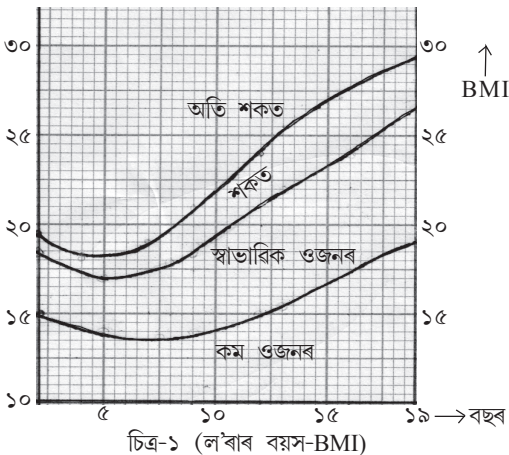
$$\begin{aligned} \text{শ.ভ.সূ} &= \frac{৬০ \text{ কিগ্রা.}}{১.৬৫ \times ১.৬৫ \text{ মি.}^২} \\ &= \frac{৬০}{২.৭২২৫} \text{ কিগ্রা./মি.}^২ \\ &= ২২.০৪ \text{ কিগ্রা./মি.}^২ \end{aligned}$$

এই মানুহজনৰ BMI = ২২.০৪ বাবে তেওঁৰ ওজন সুস্বাস্থ্যসন্মত। কোনো মানুহৰ শ.ভ.সূ বা BMI যদি ১৯অৰপৰা ২৫অৰ ভিতৰত থাকে তেওঁক স্বাস্থ্যবান ভৰৰ মানুহ বুলি ধৰা হয়। ১৯অৰ তলত হ'লে তেওঁৰ ওজন কম (underweight)। BMI ২৫অৰ বেছি হ'লে তেওঁৰ ওজন বেছি (overweight) আৰু BMI ৩০অৰ বেছি হ'লে তেওঁৰ ওজন বৰ বেছি বা তেওঁ মেদবহুল।

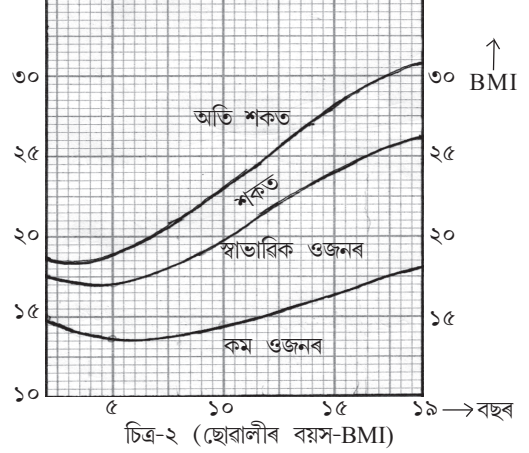
শিশুৰ বাবে বেলেগ হিচাব

এতিয়া তোমাবো BMI প্ৰাপ্তবয়স্ক মানুহ এজনৰ দৰে উলিয়াই লোৱা। কিন্তু তোমাৰ বাবে ফলাফলটো উলিওৱাৰ ধৰণ অলপ বেলেগ হ'ব; কাৰণ তুমি ১৯ বছৰৰ তলৰ ল'ৰা (বা ছোৱালী)।

তোমাৰ BMI উলিওৱাৰ পাছত তুমি ল'ৰা হ'লে চিত্ৰ-১ চাবা আৰু ছোৱালী হ'লে চিত্ৰ-২ চাবা।

চিত্ৰ-১ (ল'ৰাৰ বয়স-BMI)

এই দুই চিত্ৰৰপৰা বুজিব পাৰিবা যে ১০ বছৰীয়া ল'ৰা এজনৰ BMI ২৩ হ'লে তেওঁ অতি শকত বা অতি গধুৰ; কিন্তু ১৫ বছৰীয়া ল'ৰা এজনৰ BMI ২৩ হ'লে তেওঁৰ ওজন স্বাভাৱিক।

এইবোৰ পাছে খুলমূল হিচাবহে। এনে হিচাবত শৰীৰৰ ওজন বেছি যেন পালে তোমালোকৰ অভিভাৱকৰ সহায়ত ডাক্তৰৰ পৰামৰ্শ ল'বা। তেওঁলোকে আৰু কিছুমান পৰীক্ষা কৰিহে তুমি শকত হয়নে নহয় নিৰ্ণয় কৰিব আৰু প্ৰয়োজন হ'লে ব্যৱস্থাও ল'ব। মুঠতে আতংকিত নহ'বা, কিন্তু কথাটো অৱজ্ঞাও নকৰিবা।

কিন্তু শকতেই হোৱা বা স্বাস্থ্যবানেই হোৱা অপখাদ্যবোৰ (junk food) নাখাবা, বা অতি কমকৈ খাবা। ছফ্ট ড্ৰিংক, আইছক্ৰিম, চকলেট, বিস্কুট, কেৰ, মাখন আদিও বৰ বেছিকৈ নাখাবা। কম্পিউটাৰ-টিভিত বা আন বহি থকা কামৰ মাজে মাজে খোজ কঢ়া, ছিৰি বগোৱা আদি কাম কৰিবা আৰু প্ৰতিদিনে অন্ততঃ ৬০ মিনিট খেলা-ধূলা, ব্যায়াম, খোজ কঢ়া আদি কৰিবা। টিভি চাই বা লেপ টপ, আই-পেডত চকু ৰাখি খোৱা-বোৱা নকৰিবা। আমেৰিকাৰ শিশুচিকিৎসাবিজ্ঞান সংস্থাই স্ক্ৰিন (টিভি, কম্পিউটাৰ, ফোন আদি) চোৱাৰ সময় সপ্তাহত ১৪ ঘণ্টাৰ বেছি হ'ব নালাগে বুলি পৰামৰ্শ দিছে। পাৰিলে আৰু কমাৰা। টিভিত বিজ্ঞাপন ওলালে বহি নাথাকিবা, নাচি-বাগি বা ব্যায়াম কৰি থাকিবা। ফোন কৰি থাকোঁতে খোজ কাঢ়ি বা ঘৰ সাৰি থাকিব পাৰা।

ভাৰতত মাৰ্কিন ৰাষ্ট্ৰদূতৰূপে নিযুক্ত ৰিচাৰ্ড ৰাহুল বাৰ্মা

ভাৰতত মাৰ্কিন যুক্তৰাষ্ট্ৰৰ ৰাষ্ট্ৰদূতৰূপে দায়িত্ব লাভ কৰিছে ভাৰতীয় মূলৰ মাৰ্কিন ছিনেটৰ ৰিচাৰ্ড ৰাহুল বাৰ্মাই। ৰিপাব্লিকান আৰু ডেম'ক্ৰেটিক এই দুয়োটা দলৰ ছিনেটৰ-সকলে তেওঁৰ এই নিযুক্তিক সমৰ্থন

জনাইছে। দক্ষিণ-পূব এছিয়াৰ বৈদেশিক নীতিৰ বিশেষজ্ঞ হিচাপে পৰিচিত বাৰ্মাই সংসদীয় পৰিভ্ৰমণ বিভাগৰ অবৰ সচিবৰূপে কাৰ্যনিৰ্বাহ কৰিছিল। ভাৰত-আমেৰিকাৰ দ্বিপাক্ষিক সম্পৰ্কৰ উন্নয়নৰ ক্ষেত্ৰত তেওঁৰ এই নিযুক্তিয়ে গুৰুত্বপূৰ্ণ ভূমিকা পালন কৰিব বুলি আশা কৰা হৈছে।

এজাহাৰ দাখিলৰ বাবে যন্ত্ৰ উদ্ভাৱন

এজাহাৰ দাখিল কৰিবলৈ এ টি এম সদৃশ এটা যন্ত্ৰ সাজি উলিয়াইছে আই পি এছ বিষয়া জয়দীপ নায়কে। 'আই ক্লিক' নামৰ

এই যন্ত্ৰটো ইতিমধ্যে পাইলট প্ৰজেক্টৰ অংশৰূপে ওড়িশাত সফলভাৱে স্থাপন কৰা হৈছে। প্ৰধানতঃ মহিলাসকলক এজাহাৰ দাখিল কৰাৰ ক্ষেত্ৰত সহায় কৰা, মহিলাসকলৰ বিৰুদ্ধে হোৱা নানান অপৰাধ ৰোধ কৰাৰ উদ্দেশ্যেই আই ক্লিক নিৰ্মাণ কৰা হৈছে। এই যন্ত্ৰটোৰ জৰিয়তে অভিযোগ দিবলৈ পূৰ্বে লিখি অনা এজাহাৰখন মেচিনটোত স্কেন কৰাৰ সুবিধা আছে। এজাহাৰকাৰীয়ে এজাহাৰখন মেচিনটোৰ সহায়ত টাইপ কৰিব পাৰিব। কোনো অশিক্ষিত লোকে তেওঁৰ অভিযোগ মেচিনটোৰ

সম্মুখত কথা কৈ ৰেকৰ্ড কৰিব পাৰিব। সেই এজাহাৰ, অভিযোগ লগে লগে সংশ্লিষ্ট আৰক্ষী থানালৈ যাব। লগতে অভিযোগকাৰীয়ে আই ক্লিকৰপৰা এখন শ্লিপ লাভ কৰিব। সেই শ্লিপখনৰ জৰিয়তে অভিযোগকাৰীয়ে তেওঁৰ গোচৰ কি পৰ্যায়ত আছে সেয়াও জানিব পাৰিব। যোৱা ৩০ নৱেম্বৰ তাৰিখে সৰ্বভাৰতীয় ডি জি পি আৰু আই জি পিসকলৰ ৪৯তম বাৰ্ষিক সন্মিলনত প্ৰধান মন্ত্ৰী নৰেন্দ্ৰ মোডীৰ সম্মুখত উদ্ভাৱক নায়কে এই যন্ত্ৰটো আনুষ্ঠানিকভাৱে প্ৰদৰ্শন কৰে। ব্যুৰো অব পুলিচ ৰিছাৰ্চ এণ্ড ডেভেলপমেণ্টক এই যন্ত্ৰটো নিৰ্মাণৰ বাবে ভাৰত চৰকাৰে দায়িত্ব অপৰ্ণ কৰিছে।

খগেন্দ্ৰ নাথ শইকীয়াক চ্যুকাফা বঁটা প্ৰদান

যোৱা ২ ডিছেম্বৰ তাৰিখে অৱসৰপ্ৰাপ্ত ন্যায়াধীশ

খগেন্দ্ৰ নাথ শইকীয়াক চ্যুকাফা ৰাজ্যিক বঁটা প্ৰদান কৰা হয়। গুৱাহাটীৰ ৰবীন্দ্ৰ ভৱনত অনুষ্ঠিত এক চৰকাৰী অনুষ্ঠানত

এই বঁটা প্ৰদান কৰে মুখ্যমন্ত্ৰী তৰুণ গগৈয়ে। অসম চৰকাৰে ২০০৫ চনত প্ৰৱৰ্তন কৰা এই ৰাজ্যিক বঁটাত আছে ২ লাখ টকা, প্ৰশস্তিপত্ৰ, অংগবস্ত্ৰ আৰু শৰাই।

চি বি আইৰ নতুন মুৰব্বী

ভাৰতীয় আৰক্ষী সেৱাৰ জ্যেষ্ঠ বিষয়া অনিল

কুমাৰ সিনহাই দেশৰ শীৰ্ষ তদন্তকাৰী সংস্থা চি বি আইৰ সঞ্চালক হিচাপে যোৱা ৩ ডিছেম্বৰ তাৰিখে দায়িত্বভাৰ গ্ৰহণ কৰে। ৫৮ বছৰীয়া সিনহাই বিদায়ী সঞ্চালক ৰঞ্জিত

সিন্হাৰপৰা দায়িত্বভাৰ গ্ৰহণ কৰে। তেওঁ যোৱা ২১ মাহ

দেশ-বিদেশৰ খবৰ

ধৰি চি বি আইৰ বিশেষ সঞ্চালক হিচাপে কাৰ্যনিৰ্বাহ কৰিছিল। হাৰ্ভাৰ্ড বিশ্ববিদ্যালয়ৰ প্ৰাক্তন ছাত্ৰ সিন্‌হাক সঞ্চালক হিচাপে নাম চূড়ান্ত কৰিছিল প্ৰধান মন্ত্ৰী নৰেন্দ্ৰ মোদী, উচ্চতম ন্যায়ালয়ৰ মুখ্য ন্যায়াধীশ এইচ এল দাট্টু আৰু কংগ্ৰেছ নেতা মাল্লিকার্জুন খৰ্গেক লৈ গঠিত এখন উচ্চস্তৰীয় সমিতিয়ে।

প্ৰধান মন্ত্ৰী মোদীৰ অসম ভ্ৰমণ

যোৱা ২৯ নৱেম্বৰ তাৰিখে দুদিনীয়া ভ্ৰমণসূচী লৈ অসমত উপস্থিত হয় প্ৰধান মন্ত্ৰী নৰেন্দ্ৰ মোদী। তেওঁ ২৯ তাৰিখে মাছখোৱাৰ আই টি এ সাংস্কৃতিক প্ৰকল্পত 'দ্য আসাম ট্ৰিবিউন' বাতৰিকাকতখনৰ ৭৫ বছৰীয়া জয়ন্তীৰ বছৰজোৰা কাৰ্যসূচীৰ শুভাৰম্ভ কৰে। লগতে তেওঁ খানাপাৰাস্থিত অসম প্ৰশাসনীয় পদাধিকাৰী মহাবিদ্যালয়ত দুদিনীয়াকৈ অনুষ্ঠিত হোৱা আৰক্ষী সঞ্চালক প্ৰধান আৰু আৰক্ষী মহাপৰিদৰ্শকৰ সৰ্বভাৰতীয় ৪৯তম সন্মিলনৰ অন্তিম দিনাৰ কাৰ্যসূচী উদ্বোধন কৰে। এই সন্মিলনতে প্ৰধান মন্ত্ৰী মোদীয়ে আৰক্ষী বিষয়াৰ মাজত মেডেল বিতৰণ কৰে। একেদিনাই মহানগৰীৰ সৰুসজাইস্থিত ষ্টেডিয়ামত অনুষ্ঠিত এখন বিশাল কৰ্মী সভাতো প্ৰধান মন্ত্ৰী মোদীয়ে অংশগ্ৰহণ কৰে।

গুঞ্জ শৰ্মালৈ ৰাষ্ট্ৰীয় সাহসিকতা বঁটা

অসমৰ সাহসী ছাত্ৰী গুঞ্জ শৰ্মালৈ ভাৰত চৰকাৰে এই বৰ্ষৰ ৰাষ্ট্ৰীয় সাহসিকতা বঁটা আগবঢ়াইছে। ভাৰতীয় শিশু কল্যাণ পৰিষদৰ অধ্যক্ষা গীতা সিদ্ধাৰ্থই এই

সিদ্ধান্তৰ কথা যোৱা ১০ ডিছেম্বৰ তাৰিখে নতুন দিল্লীত ঘোষণা কৰে। নিজৰ জীৱনকো তুচ্ছ জ্ঞান কৰি সাহসেৰে ১০ গৰাকী কণ কণ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ জীৱন দুৰ্বৃত্তৰ কবলৰপৰা ৰক্ষা কৰি সাহসিকতাৰ পৰিচয় দিয়াৰ বাবে তেওঁক নিৰ্বাচিত কৰা হৈছে। উল্লেখযোগ্য যে শিৱসাগৰ জিলাৰ নাজিৰা মহকুমাৰ শিমলুগুৰি নিবাসী শংকৰ শৰ্মা

আৰু মায়া শৰ্মাৰ জীয়ৰী তথা নাজিৰা কেন্দ্ৰীয় বিদ্যালয়ৰ অষ্টম শ্ৰেণীৰ ছাত্ৰী গুঞ্জ শৰ্মাক বিগত বৰ্ষৰ ৪ ডিছেম্বৰ তাৰিখে ১০ গৰাকী ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসহ বিদ্যালয়ৰপৰা ঘৰলৈ গৈ থকা অৱস্থাত শিমলুগুৰি নগৰৰ মাজমজিয়াৰপৰা বন্দুকধাৰী দুৰ্বৃত্তই অপহৰণ কৰি নিছিল। কণ কণ ছাত্ৰীসকলৰ জীৱন ৰক্ষাৰ স্বার্থত তেওঁ স্বেচ্ছাই অপহৰণকাৰীৰ ওচৰত পণবন্দী হৈছিল। ইয়াৰ পৰৱৰ্তী সময়ত শিৱসাগৰ জিলাৰ চণ্টক সেউজপুৰত বন্দুকধাৰী দুৰ্বৃত্তৰ কবলত এৰাতি থকাৰ পিছত অতি কৌশলেৰে পলাই আহিবলৈ সক্ষম হৈছিল।

গুৱাহাটী-ঢাকা বাছ সেৱাৰ শুভাৰম্ভ

যোৱা ১০ ডিছেম্বৰ তাৰিখে গুৱাহাটী আৰু বাংলাদেশৰ ৰাজধানী ঢাকাৰ মাজত বাছ সেৱাৰ শুভাৰম্ভ কৰা হয়। অসম ৰাজ্যিক পৰিবহন নিগমৰ ৩২ খন আসনযুক্ত শীততাপ নিয়ন্ত্ৰিত এখন বাছ ৰাতিপুৱা ৯ বজাত ঢাকা অভিমুখে যাত্ৰা আৰম্ভ কৰে। এই বহুপ্ৰত্যাশিত যাত্ৰাৰ শুভাৰম্ভ কৰে ৰাজ্যৰ গড়কাপ্তানি মন্ত্ৰী অজন্তা নেওগে। কেন্দ্ৰীয় পথ পৰিবহন আৰু ৰাষ্ট্ৰীয় ঘাইপথ, বৈদেশিক পৰিক্ৰমা, গৃহ আৰু বিত্ত মন্ত্ৰ্যালয়ৰ সহযোগত এই আন্তৰ্জাতিক বাছ সেৱা আৰম্ভ কৰা হৈছে। প্ৰথমবাৰৰ বাবে পৰীক্ষামূলকভাৱে বেতকুছিত থকা আন্তঃৰাজ্যিক বাছ টাৰ্মিনাছৰপৰা যাত্ৰা কৰা এই বাছখনে মেঘালয়ৰ শ্বিলং আৰু ডাউকী হৈ ঢাকালৈ যায়। উল্লেখযোগ্য যে গুৱাহাটীৰপৰা ডাউকীলৈ ১৯৬ কিল'মিটাৰ দূৰত্ব আৰু ডাউকী সীমাৰপৰা ছিলেট হৈ ঢাকালৈ মুঠ দূৰত্ব হ'ল ৩০০ কিল'মিটাৰ।

দেশ-বিদেশৰ খবৰ

ৰুছ ৰাষ্ট্ৰপতি পুটিনৰ ভাৰত ভ্ৰমণ

যোৱা ১১ ডিছেম্বৰত এদিনীয়া ভ্ৰমণসূচী লৈ ভাৰতত উপস্থিত হয় ৰাছিয়াৰ ৰাষ্ট্ৰপতি ভ্লাডিমিৰ পুটিন। ৰাষ্ট্ৰপতি পুটিন আৰু ভাৰতৰ প্ৰধান মন্ত্ৰী নৰেন্দ্ৰ মোদীৰ মাজত দেশ দুখনৰ হৈ পৰমাণু শক্তি, খাৰুৱা তেল আৰু গেছ আৰু

প্ৰতিৰক্ষা বিষয়ত ১৬ খন চুক্তি স্বাক্ষৰিত হয়। এই চুক্তি অনুসৰি ৰাছিয়াই ভাৰতত ১০টা পৰমাণু প্ৰকল্প (ৰিয়েক্টৰ) নিৰ্মাণত সহায় কৰাৰ উপৰি ভাৰতত অত্যন্ত উন্নত হেলিকপ্টাৰ নিৰ্মাণৰ কাৰখানাও স্থাপন কৰিব। নতুন দিল্লীৰ হায়দৰাবাদ ভৱনত দুই দেশৰ ৰাষ্ট্ৰপ্ৰধান আৰু প্ৰতিনিধিসকলৰ মাজত অনুষ্ঠিত ৰুদ্ৰদ্বাৰ বৈঠকত আন্তঃৰাষ্ট্ৰীয় স্বাক্ষৰিত হয়। দুই দেশৰ মাজত হোৱা চুক্তি মৰ্মে ৰাছিয়াই প্ৰতিৰক্ষা ক্ষেত্ৰত বিভিন্ন ধৰণৰ সহযোগিতা কৰাৰ লগতে ভাৰতীয় সৈনিক আৰু বিষয়াসকলক প্ৰশিক্ষণো প্ৰদান কৰিব।

অসমৰ নতুন ৰাজ্যপাল পি বি আচাৰ্য

অসমৰ ভাৰপ্ৰাপ্ত ৰাজ্যপাল হিচাপে পদ্মনাভ বালাকৃষ্ণ আচাৰ্যই যোৱা ১২ ডিছেম্বৰত পদ আৰু গোপনীয়তাৰ শপত গ্ৰহণ কৰে। গুৱাহাটী উচ্চ ন্যায়ালয়ৰ ভাৰপ্ৰাপ্ত মুখ্য

ন্যায়াধীশ কে শ্ৰীধৰ বাৰে ৰাজভৱনত আয়োজিত শপত গ্ৰহণ অনুষ্ঠানত নৱনিযুক্ত ৰাজ্যপাল আচাৰ্যক অসমীয়াতে শপত বাক্য পাঠ কৰোৱায়। উল্লেখযোগ্য যে যোৱা ১০ ডিছেম্বৰত অসমৰ ৰাজ্যপাল হিচাপে জনকী বৰুৱা

পাটনায়কৰ কাৰ্যকাল অন্ত পৰাৰ পিছত নগালেণ্ডৰ ৰাজ্যপাল আচাৰ্যক অসমৰ ৰাজ্যপাল হিচাপে অতিৰিক্ত দায়িত্ব দি নিযুক্তি দিয়া হৈছে।

নৃপাংক দাসলৈ লণ্ডনৰ বিশ্ববিদ্যালয়ৰ সন্মান

লণ্ডনৰ 'ষ্টেনফ'ৰ্ড বিশ্ববিদ্যালয়ে' 'ভাইচ চেঞ্চেলৰ্ছ এক্সেলেঞ্চ স্কলাৰশ্বিপ এৱাৰ্ড' সন্মান আগবঢ়াইছে ধুবুৰীৰ নৃপাংক দাসলৈ। ধুবুৰী চহৰৰ কলেজ নগৰৰ বাসিন্দা নৃপাংক দাসে চলিত বৰ্ষৰ 'মে' মাহত চেম্বাইস্থিত উচ্চ শিক্ষাৰ প্ৰতিষ্ঠান এছ আৰ এম বিশ্ববিদ্যালয়ৰপৰা 'মেকানিকেল ইঞ্জিনীয়াৰিং' বিষয়ত সৰ্বোচ্চ ৯৮ শতাংশ নম্বৰ পাই স্নাতক ডিগ্ৰী লাভ কৰে। উল্লেখযোগ্য যে ২০১২ বৰ্ষৰ জুলাই মাহত নৃপাংকই ইণ্টাৰনেছনেল এছ'চিয়েচন অৱ ষ্টুডেণ্টছ ইন ইকন'মিকছ এণ্ড কমার্চিয়েল ছায়েন্স' নামৰ আন্তঃৰাষ্ট্ৰীয় সংস্থাৰদ্বাৰা একমাত্ৰ ভাৰতীয় হিচাপে নিৰ্বাচিত হৈ এমাহৰ বাবে ফিলিপাইন ভ্ৰমণ কৰি আৰ্থ-সামাজিক বিষয়ত গৱেষণা কৰাৰ সুযোগ লাভ কৰিছিল।

লিমা জলবায়ু সন্মিলন

পেৰুৰ ৰাজধানী লিমাত বিশ্বৰ বিভিন্ন ৰাষ্ট্ৰৰ নেতা-প্ৰতিনিধিৰ উপস্থিতিত যোৱা ১৮ ডিছেম্বৰপৰা সপ্তাহজোৰা কাৰ্যসূচীৰে এখন জলবায়ু সন্মিলন (UN Framework Convention on Climate Change) শীৰ্ষক ২০তম সন্মিলনখন অনুষ্ঠিত হয়। সেউজগৃহ গেছৰ বৃদ্ধিত ইন্ধন যোগোৱা কাৰকবোৰ হ্ৰাস কৰাৰ ব্যৱস্থা সন্দৰ্ভত ২০১৫ চনত পেৰিছত জলবায়ু বিষয়ৰ এখন আন্তঃৰাষ্ট্ৰীয় সন্মিলনৰ আয়োজন কৰা হৈছে। পেৰুত অনুষ্ঠিত সন্মিলনখনৰ উদ্দেশ্য হ'ল—পেৰিছত হ'বলগীয়া জলবায়ু বিষয়ক সন্মিলনৰ পূৰ্বে জলবায়ু নীতি নিৰ্ধাৰণ কৰা, যাতে ২০২০ চনৰপৰা এই চুক্তি কাৰ্যকৰী কৰি সেউজগৃহ গেছৰ পৰিমাণ হ্ৰাস কৰিব পৰা যায়। লিমাত অনুষ্ঠিত এই সন্মিলনত প্ৰাক-ঔদ্যোগিক স্তৰত দুই ডিগ্ৰী ছেণ্টিগ্ৰেড গোলকীয় উষ্ণতা হ্ৰাসকৰণ, 'গ্ৰীণ ক্লাইমেট ফাণ্ড' লৈ সহযোগিতা আগবঢ়োৱা আদি বিষয়ত আলোচনা হয়। □

■ সংগ্ৰহ : কুশল গোস্বামী

দুটা সংখ্যাৰ মাজৰ মিত্ৰতা এক আচৰিত কথা নহয়নে? কিন্তু ইয়াক সম্ভৱ কৰি দুটা সংখ্যায়ো মিত্ৰতা স্থাপন কৰিব পাৰে। কিন্তু কেতিয়া? গণিতজ্ঞসকলৰ মতে দুটা সংখ্যাৰ এটাৰ উৎপাদকবোৰৰ সমষ্টি আনটো সংখ্যাৰ সমান হ'লে সংখ্যা দুটাৰ এটাক আনটোৰ মিত্ৰ সংখ্যা (amicable number) বোলা হয়। আটাইতকৈ সৰু মিত্ৰ সংখ্যা দুটা হ'ল—২২০ আৰু ২৮৪। ২২০ৰ উৎপাদকবোৰ ১, ২, ৪, ৫, ১০, ১১, ২০, ২২, ৪৪, ৫৫ আৰু ১১০।

সিহঁতৰ যোগফল

$$1 + 2 + 4 + 5 + 10 + 11 + 20 + 22 + 44 + 55 + 110 = 284$$

২৮৪ৰ উৎপাদকবোৰ ১, ২, ৪, ৭১ আৰু ১৪২।

সিহঁতৰ যোগফল

$$1 + 2 + 4 + 71 + 142 = 220$$

পিয়ের ডি ফাৰ্মা (Pierre de Fermat, 1601-1665) নামৰ গণিতজ্ঞজনে ১৬০১-১৬৬৫ চনৰ ভিতৰত দ্বিতীয়যোৰ মিত্ৰ সংখ্যা (১৭,২৯৬ আৰু ১৮,৪১৬) আৱিষ্কাৰ কৰিছিল।

$$17,296 = 2^8 \times 23 \times 89$$

$$18,416 = 2^8 \times 1,151$$

১৭,২৯৬ৰ উৎপাদকবোৰৰ যোগফল

$$1 + 2 + 4 + 8 + 16 + 23 + 46 + 89 + 172 + 344 + 688 + 1376 + 2068 + 4136 + 6204 + 9306 + 14059 + 28118 + 42177 + 84354 = 18,416$$

১৮,৪১৬ উৎপাদকবোৰৰ যোগফল

$$1 + 2 + 4 + 8 + 16 + 11,511 + 23,022 + 46,044 + 92,088 = 17,296$$

ইয়াৰ উপৰি আৰু কিছুমান মিত্ৰ সংখ্যাৰ যোৰ তলত দিয়া হ'ল—

$$(1,178 \text{ আৰু } 1,210); (2,620 \text{ আৰু } 2,924); (5,020 \text{ আৰু } 5,624); (6,232 \text{ আৰু } 6,368); (10,988 \text{ আৰু } 10,856); (12,285 \text{ আৰু } 18,498); (19,296 \text{ আৰু } 18,416) \text{ ইত্যাদি।}$$

মিত্ৰ সংখ্যাৰ যোৰবোৰ উলিয়াবলৈ বহুতো নিয়ম পোৱা যায়। তলত এটা সাধাৰণ নিয়ম আলোচনা কৰা হ'ল।

ধৰা হ'ল,

$$a = 3 \times 2^n - 1$$

$$b = 3 \times 2^{n-1} - 1$$

$$c = 3^2 \times 2^{2n-1} - 1$$

য'ত $n \geq 2$ আৰু এটা অখণ্ড সংখ্যা। যদি a, b, c তিনিটা যিকোনো মৌলিক সংখ্যা হয়, তেন্তে ইয়াৰপৰা দেখা যাব যে 2na আৰু 2^nc সংখ্যা দুটা মিত্ৰ সংখ্যা।

ব্যাখ্যা :

ধৰা হ'ল, $n = 2, a = 11, b = 5, c = 91$ হ'ব য'ত a, b, c মৌলিক সংখ্যা। ইয়াৰপৰা দেখা যাব যে, $2^na = 220$ আৰু $2^nc = 288$ সংখ্যায়োৰ মিত্ৰ সংখ্যা।

$n = 3$ ধৰিলে আমি পাম যে $a = 23, b = 11, c = 289$, য'ত c মৌলিক সংখ্যা নহয়। অর্থাৎ $n = 3$ বাবে ওপৰোক্ত নিয়মৰদ্বাৰা মিত্ৰ সংখ্যায়োৰ নাপাম।

এইদৰে ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলে উক্ত নিয়মৰ সহায়ত $n \geq 2$ বাবে মিত্ৰ সংখ্যাৰ কিছুমান যোৰ উলিয়াব পাৰিব। □

তোমালোকৰ বাবে প্ৰশ্নৰ উত্তৰ (ডিছেম্বৰ)

১। মুম্বাই ২। ঘ) উৰিষ্যা ৩। ক) এণ্টাৰ্কটিকা ৪। দক্ষিণ আফ্ৰিকা ৫। অৰুণ কুমাৰ দত্ত

ভাৰতবৰ্ষৰ পৰিসংখ্যাবিজ্ঞানৰ পিতৃস্বৰূপ পি.চি. মহলান'বিস

■ তৃষ্ণা কলিতা

ভাৰতবৰ্ষৰ পৰিসংখ্যা বিজ্ঞানৰ পিতৃস্বৰূপ অধ্যাপক প্ৰশান্ত চন্দ্ৰ মহলান'বিসৰ জন্ম হয় কলিকতাৰ এক বঙালী পৰিয়ালত ১৮৯৩ চনৰ ২৯ জুনত। জীৱনৰ প্ৰথমৰপৰা বৰ্তমানৰ বাংলাদেশৰ বিক্ৰমপুৰত বাস কৰা মহলান'বিসৰ স্কুলীয়া জীৱন আৰম্ভ হৈছিল ব্ৰাহ্ম

বয়জ স্কুলত। তাৰ পিছত তেওঁ কলিকতাৰ প্ৰেছিডেন্সী কলেজৰপৰা পদাৰ্থবিজ্ঞানত স্নাতক ডিগ্ৰী লাভ কৰে। পৰবৰ্তী কালত কেমব্ৰিজ বিশ্ববিদ্যালয়ৰপৰা উচ্চ শিক্ষা গ্ৰহণ কৰি আহি ১৯১৫ চনত কলিকতাৰ প্ৰেছিডেন্সি কলেজত অধ্যাপক হিচাপে যোগান কৰে।

পদাৰ্থবিজ্ঞানৰ ছাত্ৰ হ'লেও মহলান'বিস পৰিসংখ্যাবিজ্ঞানৰ প্ৰতি বিশেষভাৱে আকৰ্ষিত আছিল। কলিকতাত থকাৰ সময়ত তেওঁ কেইবাজনো সহকৰ্মীৰ সৈতে মিলিত হৈ নিজৰ কোঠাতেই পৰিসংখ্যাবিজ্ঞানৰ এটা গৱেষণাগাৰ গঢ়ি তুলিছিল। ১৯৩১ চনত মহলান'বিস আৰু প্ৰমথ নাথ বেনাৰ্জী, নিখিল ৰঞ্জন সেন, ছাৰ আৰ.এন. মুখাৰ্জী আদি সহকৰ্মীসকলৰ প্ৰচেষ্টাত 'ভাৰতীয় পৰিসংখ্যা প্ৰতিষ্ঠান' (Indian Statistical Institute) গঢ় লৈ উঠে। এই প্ৰতিষ্ঠানটোৰপৰা তেওঁলোকে 'সংখ্যা' নামেৰে এখন মুখপত্ৰও (Journal) প্ৰকাশ কৰি উলিয়াইছিল। এই মুখপত্ৰখনে বৰ্তমানেও পৰিসংখ্যাবিদসকলৰ ধাৰণাসমূহ আলোচনাৰ বাবে এক সন্মানীয় মঞ্চ হিচাপে কাম কৰি আছে।

পৰিসংখ্যাবিজ্ঞানৰ ক্ষেত্ৰত মহলান'বিসে আগবঢ়োৱা অৱদানবোৰৰ ভিতৰত 'মহলান'বিস ডিছটেন্স' (Mahalanobis Distance) অন্যতম।

সাধাৰণ ভাষাত ক'বলৈ গ'লে ই এটা পাৰিসংখ্যিক মাপকাঠি (scale)। ইয়াৰ ওপৰত ভিত্তি কৰিয়েই দ্বিতীয় পঞ্চবাৰ্ষিক পৰিকল্পনা প্ৰস্তুত কৰা হৈছিল আৰু তেতিয়াৰপৰাহে ভাৰতবৰ্ষত প্ৰকৃতভাৱে পৰিকল্পনা আৰম্ভ হৈছিল। সেইফালৰপৰা তেওঁক ভাৰতবৰ্ষৰ পৰিকল্পনাৰ নিৰ্মাতা বুলি অভিহিত কৰিব পাৰি।

১৯২২ চনৰপৰা তেখেতে এজন বতৰবিজ্ঞানী (Meteorologist) হিচাপেও কাম আৰম্ভ কৰিছিল। বান নিয়ন্ত্ৰণ কৰিবলৈ ব্যৱহাৰ কৰা বিভিন্ন ধৰণৰ উন্নয়নমূলক আঁচনিসমূহৰ ক্ষেত্ৰত তেখেতে যথেষ্ট বৰঙণি আগবঢ়াইছিল।

১৯৫০ চনত মহলান'বিসৰ প্ৰস্তাৱ অনুসৰিয়ে ভাৰতত 'ৰাষ্ট্ৰীয় প্ৰতিদৰ্শ পৰ্যবেক্ষণ সংগঠন' গঠন কৰা হয়। এই অনুষ্ঠানৰ প্ৰধান উদ্দেশ্য আছিল আৰ্থ-সামাজিক পৰিকল্পনা আৰু নীতি নিৰ্ধাৰণৰ বাবে প্ৰয়োজনীয় তথ্যৰ যোগান ধৰা।

ভাৰতবৰ্ষত পৰিসংখ্যাৰ বিকাশ আৰু অৰ্থনৈতিক পৰিকল্পনাৰ ক্ষেত্ৰলৈ আগবঢ়োৱা বৰঙণিৰ বাবে মহলান'বিসৰ জন্মদিন ২৯ জুন তাৰিখটো ভাৰত চৰকাৰে 'পৰিসংখ্যা দিৱস' হিচাপে ঘোষণা কৰিছে। দেশৰ প্ৰথমটো 'পৰিসংখ্যা দিৱস' উদ্‌যাপন কৰা হয় ২০০৭ চনৰ ২৯ জুনত। মহলান'বিসে লাভ কৰা উল্লেখনীয় সন্মানসমূহ:

- Fellow of the Royal Society, London, 1945.
- President of Indian Science Congress, 1950
- Fellow of the econometric Society, USA, 1951.
- Devi Prashad Sarbadhikari Gold Medel, 1957
- Fellow of the Kings College Cambridge, 1959.
- Fellow of the American Statistical Association, 1961. □

খবৰৰ লেছেৰি বোটলা

(২১ নৱেম্বৰৰপৰা ২০ ডিছেম্বৰলৈ)

২১ নৱেম্বৰ : চাইল্ডলাইন গুৱাহাটীৰ উদ্যোগত আন্তঃৰাষ্ট্ৰীয় শিশু দিৱস উদ্‌যাপন।

২৩ নৱেম্বৰ : ১ জানুৱাৰিৰপৰা বন্ধন গেছৰ DBTL সেৱা আৰম্ভ কৰিব বুলি কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰৰ ঘোষণা।

● নিৰুপমা বৰগোহাঞিকে তেজস্বিনী সাহিত্য বঁটা প্ৰদান।

২৪ নৱেম্বৰ : সংসদৰ শীতকালীন অধিবেশন আৰম্ভ।

২৫ নৱেম্বৰ : নামছাইক অৰুণাচলৰ ১৮ তম জিলা হিচাপে ঘোষণা।

● তৃতীয় দিল্লী আন্তৰ্জাতিক চলচ্চিত্ৰ মহোৎসৱলৈ বাহাৰুল ইছলামৰ ছবি 'ৰ'দৰ চিঠি' আমন্ত্ৰিত।

● প্ৰেছ কাউন্সিল অৱ ইণ্ডিয়াৰ নতুন অধ্যক্ষৰূপে চি. কে. প্ৰসাদক নিযুক্তি প্ৰদান।

● দেশৰ ভিতৰত গুৱাহাটীৰ মাদ্ৰাছাত প্ৰথমবাৰলৈ ৰাষ্ট্ৰীয় সংগীত আৰু জাতীয় সংগীত পৰিবেশন।

২৭ নৱেম্বৰ : অষ্ট্ৰেলিয়ান ক্ৰিকেটাৰ ফিলিপ হিউছৰ খেল পথাৰত আঘাতপ্ৰাপ্ত হৈ মৃত্যু।

২৮ নৱেম্বৰ : প্ৰখ্যাত চিকিৎসক ডাঃ প্ৰফুল্ল চন্দ্ৰ বৰুৱাৰ লণ্ডনত দেহাৱসান।

২৯ নৱেম্বৰ : 'প্ৰি-মাইজ' নামৰ সামাজিক-সাংস্কৃতিক অনুষ্ঠানে সাহিত্যিক নিৰুপমা বৰগোহাঞিকে 'তেজস্বিনী সাহিত্য বঁটা' প্ৰদান কৰে।

● প্ৰধান মন্ত্ৰী নৰেন্দ্ৰ মোডীৰ গুৱাহাটী ভ্ৰমণ। আছাম ট্ৰিবিউন বাতৰিকাকতৰ মহাৰজত জয়ন্তীত অংশগ্ৰহণ।

● জ্ঞানপীঠ বঁটা বিজয়ী ড° মামণি ৰয়ছম গোস্বামীৰ মৃত্যুবাৰ্ষিকী উদ্‌যাপন।

৩০ নৱেম্বৰ : খানাপাৰাস্থিত অসম প্ৰশাসনীয় পদাধিকাৰী মহাবিদ্যালয়ত অনুষ্ঠিত ডিজিপি আৰু আইজিপিৰ সৰ্বভাৰতীয় সন্মিলনত প্ৰধান মন্ত্ৰী মোডীৰ অংশগ্ৰহণ।

● হাৰিয়ানাৰ ১৫ বছৰীয়া দিব্যাঞ্চ গুপ্তাই ২৭ খন গ্ৰন্থ লিখি গীনিজ বুক অব ৱৰ্ল্ড ৰেকৰ্ডছত নিজৰ নাম অন্তৰ্ভুক্ত কৰিবলৈ সক্ষম হয়।

● নাগালেণ্ডৰ হনবিল উৎসৱত প্ৰধান মন্ত্ৰী নৰেন্দ্ৰ মোডীৰ অংশগ্ৰহণ।

২ ডিছেম্বৰ : ভাৰতৰ পাৰমাণৱিক শক্তিসমৃদ্ধ ক্ষেপণাস্ত্ৰ অগ্নি-৪ৰ সফল পৰীক্ষণ।

৬ ডিছেম্বৰ : অসমৰ পেছাদাৰী ফুটবল দল গুৱাহাটী এফ চিৰ জন্ম।

১৩ ডিছেম্বৰ : প্ৰদেশ কংগ্ৰেছৰ নতুন সভাপতিৰূপে আমগুৰিৰ বিধায়ক অঞ্জন দত্তক মনোনীত।

১০ ডিছেম্বৰ : অসমৰ গুঞ্জন শৰ্মাক ৰাষ্ট্ৰীয় সাহসিকতা বঁটা প্ৰদান। ২৬ জানুৱাৰিত দিল্লীত প্ৰধান মন্ত্ৰীয়ে প্ৰদান কৰিব এই বঁটা।

● ওছলোৰ চিটি হ'লত শান্তিৰ ন'বেল গ্ৰহণ মালালা ইউছুফজাই আৰু কৈলাস সত্যার্থীৰ।

● ভাৰতীয় মূলৰ আমেৰিকাৰ নাগৰিক ৰিচাৰ্ড ৰাঙ্কল বাৰ্মাক ভাৰতত আমেৰিকাৰ ৰাষ্ট্ৰদূত হিচাপে অনুমোদন।

১৮ ডিছেম্বৰ : অন্ধ্ৰ প্ৰদেশৰ শ্ৰীহৰিকোটাৰপৰা ভাৰতে সবাটোকৈ বৃহৎ আৰু গধুৰ জি এছ এল ভি মাৰ্ক-৩ নামৰ ৩৬০ টন ওজনৰ ৰকেট আৰু মানৱবিহীন কেপছুলটো সফলতাৰে উৎক্ষেপণ কৰে।

১৯ ডিছেম্বৰ : 'মৰিয়ম আশ্তিন অথবা হীৰা বৰুৱা' গ্ৰন্থৰ বাবে অৰুপা পটংগীয়া কলিতালৈ আৰু 'উদাৎনিফ্ৰাই গিডিংফিল্মানেই'ৰ বাবে উৰ্থাও গৌৰা ব্ৰহ্মলৈ সাহিত্য অকাডেমি বঁটা আগবঢ়োৱা হয়।

২০ ডিছেম্বৰ : প্ৰথমবাৰৰ বাবে অনুষ্ঠিত আই এছ এলত বিজয়ী এটলেটিকো ডি কলকাতা দল। ডি ৰাই পাটিল ষ্টেডিয়ামত কলকাতাই ১-০ গ'লত পৰাভূত কৰে কেৰেলা ব্লাষ্টাৰ্ছক। □

সংগ্ৰহ : পংকজ কুমাৰ বৰা

মুছলিম লীগ

■ হিমাঙ্গী বৰা

ভাৰতত ব্ৰিটিছ শাসনৰ সময়ত গঠন হোৱা ঐতিহাসিক দলসমূহৰ ভিতৰত এটা হ'ল মুছলিম লীগ। ভাৰতৰ মুছলমানসকলৰ অধিকাৰক সুৰক্ষা দিয়াৰ বাবে মুছলিম লীগ গঠন হয়। বংগ ভংগ আন্দোলনৰ সময়ত মুছলমানসকলৰ স্বাৰ্থ ৰক্ষাৰ বাবে ঢাকাৰ নবাব আগা খান (চেলিম উল্লাহ) প্ৰমুখ্যে কেইজনমান নেতাই তেওঁলোকৰ কিছুমান দাবী ভাইচৰয় লৰ্ড মিণ্টোৰ ওচৰত উপস্থাপন কৰে। এই দাবীসমূহৰ ভিতৰত উল্লেখযোগ্য দাবীটো হ'ল মুছলিমসকলৰ বাবে সংবিধানত সুকীয়া নিৰ্বাচক মণ্ডলীৰ ব্যৱস্থা কৰা। লৰ্ড মিণ্টোৱে ভাৰতবৰ্ষত সাম্প্ৰদায়িকতা সৃষ্টিৰ লক্ষ্য আগত ৰাখি মুছলমান প্ৰতিনিধিসকলক তেওঁলোকৰ দাবীসমূহ পূৰণ কৰা হ'ব বুলি আশ্বাস প্ৰদান কৰে। লগে লগে মুছলমান নেতাসকলে এক পৃথক সংস্থা গঠনৰ প্ৰয়োজনীয়তা অনুভৱ কৰে। সেই সময়তে ১৯০৬ চনৰ ৩০ ডিছেম্বৰত ঢাকাত ভাৰতৰ বিভিন্ন অঞ্চলৰ মুছলমান নেতাসকল 'মুছলিম শিক্ষা সন্মিলন' উপলক্ষে মিলিত হৈছিল। এই সন্মিলনতে ঢাকাৰ নবাব চেলিম উল্লাহৰ প্ৰচেষ্টাত 'অল ইণ্ডিয়া মুছলিম লীগ' প্ৰতিষ্ঠা কৰা হয়। লীগৰ সংবিধান ৰচনা কৰিছিল মৌলানা মহম্মদ আলিয়ে। প্ৰথম অৱস্থাত স্বাধীন মুছলিম ৰাষ্ট্ৰ গঠন কৰাটো লীগৰ উদ্দেশ্য নাছিল। লীগৰ উদ্দেশ্য আছিল মুছলমানৰ অধিকাৰ আৰু দায়িত্ব সম্পৰ্কে সজাগতা সৃষ্টি কৰা, ভাৰতৰ মুছলমানসকলক ব্ৰিটিছ চৰকাৰৰ সহযোগত অহিংস নীতিৰে শিক্ষিত কৰি তোলা ইত্যাদি। লীগৰ অতি গুৰুত্বপূৰ্ণ উদ্দেশ্য আছিল মুছলমানৰ লগত অন্য ধৰ্মালম্বী লোকৰ সম্পৰ্ক সুদৃঢ় কৰা। তদুপৰি 'মুছলিম লীগে' ঘোষণা কৰিছিল যে হিন্দু আৰু মুছলমানৰ মাজত সামাজিক মিত্ৰতা সম্ভৱ, কিন্তু ৰাজনৈতিক মিত্ৰতা অসম্ভৱ। প্ৰথম অৱস্থাত 'মুছলিম

লীগ'কেইজনমান সম্ভ্ৰান্ত মুছলমানৰ সংগঠন হোৱা বাবে আৰু এই নেতাসকলৰ স্বাৰ্থৰ লগত সাধাৰণ শ্ৰেণীৰ মুছলমানসকলৰ স্বাৰ্থৰ মিল নথকাত এই সংগঠনে সমগ্ৰ ভাৰতত বিশেষ প্ৰতিষ্ঠা লাভ কৰিব নোৱাৰিলে।

১৯০৬ চনৰপৰা ১৯৩০ চনলৈকে মুছলিম লীগে সংবিধানৰ উদ্দেশ্য আৰু আদৰ্শৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি সকলো কাৰ্য সম্পাদন কৰিছিল। ১৯৩০ চনৰ পিছৰপৰা লীগৰ উদ্দেশ্য ক্ৰমান্বয়ে বেলেগ দিশলৈ গতি কৰে।

কিছুমান ঘটনাৰ বাবে 'মুছলিম লীগ'ৰ ব্ৰিটিছ বিৰোধী মনোভাব বাঢ়ি আহিবলৈ ধৰে। দক্ষিণ আফ্ৰিকাত ভাৰতীয় লোকসকলৰ ওপৰত শ্বেতাংগবোৰৰ অত্যাচাৰে ভাৰতত হিন্দু-মুছলমান উভয়ৰে মাজত উত্তেজনাৰ সৃষ্টি কৰে। ইছলাম জগতৰ ধৰ্মগুৰু তুৰক্ষৰ খলিফাৰ বিৰুদ্ধে তুৰক্ষৰ বিদ্ৰোহী অ-মুছলমান প্ৰজাক ব্ৰিটিছ চৰকাৰে সহায় কৰাত ভাৰতৰ মুছলমান সম্প্ৰদায় ব্ৰিটিছ বিৰোধী হৈ উঠে। ১৯১৫ চনত মহম্মদ আলী জিন্না মুছলিম লীগৰ সভাপতি নিৰ্বাচিত হোৱাত লীগৰ ব্ৰিটিছ বিৰোধী মনোভাব অধিক তীব্ৰতৰ হৈ উঠে। সাম্প্ৰদায়িকতাৰ ভিত্তিত মুছলিম ৰাজনীতি গঢ়ি তোলাৰ সময়তে খ্যাতনামা মুছলিম কবি চাৰ মহম্মদ ইকবালে ১৯৩০ চনত উত্তৰ-পশ্চিম সীমান্তত মুছলমানৰ বাবে পৃথক ৰাষ্ট্ৰ গঠনৰ প্ৰস্তাৱ কৰে। অন্যহাতে মুছলিম লীগক অধিক জনপ্ৰিয় কৰি তুলিবৰ বাবে জিন্নাৰ নেতৃত্বত লীগে ভাৰতৰ বিভিন্ন প্ৰদেশত মুঠ ১৭০টা শাখা প্ৰতিষ্ঠা কৰে আৰু লাহে লাহে ই অভূতপূৰ্ব জনপ্ৰিয়তা লাভ কৰিবলৈ ধৰে। পৰিণতিস্বৰূপে মুছলিম লীগৰ প্ৰচেষ্টাত ১৯৪৭ চনৰ ১৪ আগষ্টত 'পাকিস্তান' মুছলমানসকলৰ স্বকীয় ৰাষ্ট্ৰৰূপে গঢ় লৈ উঠে। □

(টোকা : এই শিতানত নিয়মীয়াকৈ ভাৰতৰ স্বাধীনতা সংগ্ৰামৰ লগত সংগতি থকা বিভিন্ন বিষয়ৰ

লেখা প্ৰকাশ কৰা হ'ব।)

কিউবাৰ ৰাষ্ট্ৰনেতা ফিডেল কাষ্ট্ৰো

■ ডিম্পী সন্দিকৈ

কিউবা হৈছে উত্তৰ আমেৰিকাৰ ফ্ল'ৰিডা উপকূলৰপৰা পৰা মাত্ৰ ১৪০ কিল'মিটাৰ নিলগত অৱস্থিত আটলাণ্টিক মহাসাগৰৰ এটা সৰু দ্বীপ। এই দ্বীপটোত প্ৰচুৰ পৰিমাণে কুঁহিয়াৰ আৰু ধঁপাতৰ খেতি হয়। কুঁহিয়াৰ খেতিৰ বাবেই 'কিউবা'ক কোৱা হয় 'বিশ্বৰ চেনিৰ ভঁৰাল'। খনিজ সম্পদৰ ফালৰপৰা ইয়াত থকা 'নিকেল' হ'ল বিশ্বৰ দ্বিতীয় বৃহত্তম ভাণ্ডাৰ। এই কিউবা নামৰ সৰু দেশখন চাৰিশ বছৰ ধৰি স্পেইনৰ অধীনত আছিল। এই সময়ছোৱাৰ শেষৰ ৩০টা বছৰ কিউবাৰ নাগৰিকসকলে স্বাধীনতা বিচাৰি অশেষ কষ্টেৰে সশস্ত্ৰ সংগ্ৰাম চলাইছিল। সেইখিনি সময়তে এটা বিশেষ কাৰণত আমেৰিকাৰ সৈতে স্পেইনৰ যুদ্ধ হয়। যুদ্ধত স্পেইন পৰাজিত হয় আৰু এক চুক্তিৰ জৰিয়তে স্পেইনে কিউবাক আমেৰিকাক হস্তান্তৰ কৰে। আমেৰিকাৰ

কোম্পানীবোৰে কিউবাৰ চেনিৰে কোটি কোটি টকা উপাৰ্জন কৰিবলৈ ধৰিলে। কিউবাৰ চৰকাৰখন আমেৰিকাৰ হাতৰ ঠাৰত নচা এখন পুতলা চৰকাৰ হৈ পৰিল আৰু কিউবাৰ সাধাৰণ জনগণৰ পানীত হাঁহ নচৰাৰ দৰে অৱস্থা হ'ল। তেনে সময়তে ফিডেল কাষ্ট্ৰোৱে আমেৰিকাৰ বিৰুদ্ধে বিদ্ৰোহ আৰম্ভ কৰিলে। সম্পূৰ্ণ ৬টা বছৰৰ সংগ্ৰামৰ অন্তত তেওঁৰ নেতৃত্বত বিদ্ৰোহী বাহিনীয়ে কিউবাৰ ৰাজধানী হাভানা চহৰ দখল কৰে। পৰৱৰ্তী সময়ত ফিডেল কাষ্ট্ৰোৰ নেতৃত্বত সম্পূৰ্ণ স্বাধীন সমাজবাদী গণতান্ত্ৰিক ৰাষ্ট্ৰ 'কিউবা' প্ৰতিষ্ঠা কৰা হয়।

ফিডেল কাষ্ট্ৰোৰ জন্ম হৈছিল ১৯২৬ চনৰ ১৩ আগষ্টত। প্ৰথমতে ব্যক্তিগত ঘৰুৱা শিক্ষকৰ ওচৰত শিক্ষাগ্ৰহণ কৰা ফিডেল কাষ্ট্ৰোৱে পিছৰ সময়ত ব'ৰ্ডিং স্কুলত শিক্ষা গ্ৰহণ কৰিছিল। তেওঁ 'হাভানা জেছুইটন ৰান' কলেজত ৰাজনীতি আৰু হাভানা বিশ্ববিদ্যালয়ত আইনৰ শিক্ষা গ্ৰহণ কৰে। সৰুৰেপৰা অন্যাৰ্যৰ বিৰুদ্ধে মাত্ৰ মাতি অহা কাষ্ট্ৰোৱে কলেজীয়া জীৱনতেই কিউবান জাতীয়তাবাদ আৰু সমাজবাদৰ প্ৰতি আগ্ৰহী হয়। সেই সময়তেই কাষ্ট্ৰোৱে আমেৰিকাৰ সাম্ৰাজ্যবাদ আৰু কিউবাৰ পুতলা চৰকাৰৰ বিৰুদ্ধে প্ৰকাশ্য মত পোষণ কৰিছিল।

১৯৪৭ চনত কাষ্ট্ৰোৱে কিউবাৰ 'জনগণৰ দল' নামৰ এটা দলত যোগ দিয়ে। এই দলটোৰ লক্ষ্য আছিল সামাজিক সংস্কাৰ আৰু অৰ্থনৈতিক স্বাধীনতা। ১৯৫০ চনত তেওঁ আইনত ডক্টৰেট ডিগ্ৰী লাভ কৰে আৰু আদালতত আইনৰ অনুশীলন আৰম্ভ কৰে। আদালতত কিউবাৰ দুৰ্নীতি আৰু শোষণ বঞ্চনাৰ বিৰুদ্ধে যুঁজ দি তেওঁ বুজিব পাৰিছিল যে কিউবাৰ মুক্তি এনেদৰে সম্ভৱ নহয়। সেয়ে তেওঁ পুনৰ ৰাজনীতিলৈ আহে আৰু 'কিউবা শান্তি কমিটি'ত যোগ দিয়ে। কিন্তু এই সময়তে

মহান নেতা

কিউবাৰ শাসনত বহে অত্যাচাৰী শাসক বাৰ্টিষ্টা। বাৰ্টিষ্টাৰ অত্যাচাৰী শাসনত জনগণৰ দুৰৱস্থা দেখি ফিডেল কাষ্ট্ৰোৱে অনুভৱ কৰিলে যে সশস্ত্ৰ বিদ্ৰোহৰ অবিহনে গতন্ত্ৰ নাই।

এইবাৰ তেওঁ ১৫০ জন সমৰ্থকক সংগী হিচাপে লৈ 'কিউবা'ৰ চৰকাৰী বাহিনীৰ ওপৰত আক্ৰমণ চলালে। সেই যুদ্ধত ফিডেল কাষ্ট্ৰো চৰকাৰী বাহিনীৰ হাতত বন্দী হয়। ১৯৫৩ চনৰ ১৬ অক্টোবৰ তাৰিখে তেওঁৰ ওপৰত বিচাৰ চলিল। উল্লেখযোগ্য কথা যে সেই বিচাৰত ফিডেল কাষ্ট্ৰোৱে নিজেই নিজৰ হৈ ওকালতি কৰিছিল। সেইদিনাই বিচাৰৰ কাঠগড়াৰপৰা তেওঁ এনে এটা ভাষণ প্ৰদান কৰিছিল যে সেয়াই পিছলৈ ৭০ পৃষ্ঠাৰ এখন কিতাপ হৈছিলগৈ। বিচাৰৰ অন্তত তেওঁক দুবছৰৰ কাৰাদণ্ড বিহা হ'ল। ১৯৫৫ চনত কাৰাবাসৰপৰা মুক্তি পাই তেওঁ মেক্সিকোলৈ যায়। তাত তেওঁ 'চে গুৱেভাৰা'ক লগ কৰি কিউবাৰ শাসক বাৰ্টিষ্টাক অপসাৰণ কৰিবলৈ পৰিকল্পনা কৰে। ১৯৫৬ চনত তেওঁ 'গ্ৰানমা' নামৰ ডাঙৰ নাও এখনত ৮২ জন যোদ্ধা আৰু অস্ত্ৰ-শস্ত্ৰসহ আহি কিউবাৰ উপকূলত নামেহি। নানা বিপদ-বিঘিনিৰ মাজেৰে চিয়েৰা মাইষ্টা অঞ্চলৰ গভীৰ অৰণ্যত সামৰিক ঘাট স্থাপন কৰিবলৈ সক্ষম হয়। তাৰ পৰাই ক্ৰমান্বয়ে কৃষক, মজদুৰসকলৰ সমৰ্থনত তিনি বছৰ ধৰি বাৰ্টিষ্টাৰ সেনাবাহিনীৰ বিৰুদ্ধে যুঁজ চলাই যায়। অৱশেষত ১৯৫৯ চনত বাৰ্টিষ্টা বাহিনীক সম্পূৰ্ণৰূপে

পৰাভূত কৰি ৰাজধানী হাভানা দখল কৰে।

সেই বছৰতে কিউবা এখন প্ৰকৃত স্বাধীন দেশ হিচাবে পৰিগণিত হোৱাৰ লগতে কিউবাক এখন সমাজবাদী ৰাষ্ট্ৰ হিচাবে ঘোষণা কৰা হয় আৰু ফিডেল কাষ্ট্ৰোক কিউবাৰ প্ৰধানমন্ত্ৰী হিচাবে নিৰ্বাচিত কৰা হয়। ১৯৫৯ চনৰপৰা ১৯৭৬ চনলৈ তেওঁ কিউবাৰ প্ৰধানমন্ত্ৰী হৈ থকাৰ পিছত ১৯৭৬ চনৰপৰা ২০০৮ চনলৈ ৰাষ্ট্ৰপতি হিচাপে কাৰ্যনিৰ্বাহ কৰে।

১৯৫৯ চনৰ পিছৰপৰাই কিউবা নামৰ প্ৰায় ভগ্নপ্ৰায় দেশখনে ফিডেল কাষ্ট্ৰোৰ নেতৃত্বত পুনৰ ঠন ধৰি উঠে। বৰ্তমান কিউবা এখন উন্নত দেশ। কিউবাত এজনো নিৰক্ষৰ লোক নাই। মহিলাসকল পুৰুষতকৈও আগবঢ়া। শতকৰা ৬৬ ভাগ মহিলা কৰ্মত জড়িত। উন্নত চিকিৎসা সেৱাৰ বাবে কিউবাক 'বিশ্বৰ মেডিকেল ছুপাৰ পাৱাৰ' আখ্যা দিয়া হয়। ১৯৫৬ চনৰ পিছৰ পৰা কিউবাত কোনো সাধাৰণ মানুহৰ সন্ত্ৰাসৰ ফলত মৃত্যু হোৱা নাই। পুলিচে কাকো লাঠিচালনা কৰিব লগা হোৱা নাই। কোনো সাংবাদিক নিগ্ৰহৰ ঘটনা সংঘটিত হোৱা নাই। কিউবাত মানৱ অধিকাৰ উলংঘনৰ ঘটনাও একেবাৰে কম।

ফিডেল কাষ্ট্ৰোৰ নেতৃত্বত বিপ্লৱ কিদৰে সফল হ'ল সেয়াও এক আশ্চৰ্য। বিশ্বৰ কোনো বিপ্লৱ মাত্ৰ ৩ বছৰৰ ভিতৰতে সফল হোৱাৰ উদাহৰণ নাই। সেয়েহে কিউবাৰ নাগৰিকৰ বাবে কাষ্ট্ৰো ভগৱানৰ অন্য ৰূপ। □

আই এছ এল-২০১৪ৰ চেম্পিয়ন এটলেটিকো ডি কলকাতা

যোৱা ২০ ডিছেম্বৰত মুম্বাইত অনুষ্ঠিত প্ৰথম আই এছ এল প্ৰতিযোগিতাৰ চূড়ান্ত খেলত এটলেটিকো ডি কলকাতা দলটোৱে কেৰালা ব্লাষ্টাৰ্ছক ১-০ ব্যৱধানত পৰাজিত কৰি চূড়ান্ত বিজয়ী হয়। এটলেটিকোৰ মহম্মদ ৰফিকে অতিৰিক্ত ৪ মিনিটত প্ৰদান কৰা একমাত্ৰ গ'লটোৱে নিৰ্ণায়কৰ ভূমিকা পালন কৰে। প্ৰচুৰ

জনপ্ৰিয়তা লাভ কৰা এই ফুটবল শৃংখলা প্ৰায় ৭০ দিন ধৰি চলিছিল আৰু মুঠ ৬০ খন খেল অনুষ্ঠিত হৈছিল। উল্লেখযোগ্য যে কেৰালা দলটোক শচীন টেণ্ডুলকাৰে আৰু এটলেটিকো ডি কলকাতা দলটোক পৃষ্ঠপোষকতা কৰিছিল সৌৰভ গাংগুলীয়ে।

■ জ্যোতিৰেখা কলিতা

মেচোমেৰিকাৰ (Mesomerica) পৌৰাণিক সভ্যতাসমূহৰ ভিতৰত মায়া সভ্যতা আছিল অন্যতম। ২৬০০ খ্ৰিষ্টপূৰ্বতেই যুকেটানত এই সভ্যতাই বিকাশ লাভ কৰিছিল যদিও ২৫০ খ্ৰিষ্টাব্দতহে এই সভ্যতাই মেক্সিকোৰ দক্ষিণাঞ্চল, বেলিজৰ উত্তৰাঞ্চল আৰু পশ্চিমীয়া হণ্ডুৰাছ আদিৰ দৰে ঠাইত ব্যাপ্তি লাভ কৰে। অ'লমেক আদিৰ দৰে পূৰ্বৰ বিভিন্ন সভ্যতাসমূহৰ ধাৰণা আৰু আৱিষ্কাৰৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি এই সভ্যতাত জ্যোতিৰ্বিদ্যা, পঞ্জিকাশ্ৰয়ী ব্যৱস্থা আৰু চিত্ৰলেখনৰ বিকাশ ঘটিছিল। মায়াসকলৰ বিস্তৃত আৰু উচ্চমানবিশিষ্ট মন্দিৰ, পিৰামিড, সুৰুচিপূৰ্ণ স্থাপত্যসমূহে এই সভ্যতাক উচ্চ স্থান প্ৰদান কৰিছিল।

মায়াসকলৰ মাজত এটাই মাত্ৰ কথিত ভাষাৰ প্ৰচলন আছিল যদিও পৌৰাণিক কালছোৱাত বিভিন্ন সম্প্ৰদায়ৰ লোকসমূহৰ মাজত ভাষাগত বৈষম্য দেখা পোৱা গৈছিল। মায়া লিখন পদ্ধতিত ধ্বনিতাত্ত্বিক চিহ্নবোৰৰ লগত ভগ্নপদৰ ব্যৱহাৰে মুখ্য ভূমিকা লৈছিল। এই লিখন পদ্ধতিত ব্যৱহৃত ভাষাটোৱেই পূৰ্ব কলম্বিয়াৰ সম্প্ৰদায়বোৰৰ মাজত কথিত ভাষা হিচাপে প্ৰচলিত হৈ আহিছে। এই ভাষাৰ বৰ্ণমালাত হেজাৰতকৈও অধিক প্ৰতিলিপি লিখন বিধি আছে। অৱশ্যে, ইয়াৰে কিছুসংখ্যকৰ একে অৰ্থ আৰু চিহ্নৰে

প্ৰকাৰণ আৰু বেছিভাগ লিপি কিছুমান বিশেষ অঞ্চলৰ মাজতে সীমাবদ্ধ হৈ আছে।

মায়া সভ্যতাৰ সমাজ ব্যৱস্থাত কোনো বৈষম্য দেখা পোৱা নগৈছিল। ৰজা আৰু ৰজাঘৰীয়া বিষয়ববীয়াসকলক বাদ দি বাকীবোৰ সাধাৰণ বৃত্তিত নিয়োজিত লোক আছিল। পেছাত তেওঁলোক বেছিভাগেই আছিল দক্ষ খেতিয়ক, শিপিনী, কুমাৰ, মাছমৰীয়া যিয়ে সেইসময়তেই জংঘলৰ মাজেৰে বাট উলিয়াই দূৰ-দূৰণিৰ মানুহৰ সৈতে বাণিজ্যিক সম্পৰ্ক স্থাপন কৰিছিল। যুদ্ধৰ বন্দীবোৰে দাসত্ব প্ৰথা গ্ৰহণ কৰিছিল।

জ্যোতিৰ্বিদ্যা আৰু গণিতৰ জ্ঞানৰ ব্যৱহাৰেৰে মায়াসকলে মানব সভ্যতাৰ বুৰঞ্জীত আটাইতকৈ সঠিক পঞ্জিকাশ্ৰয়ী ব্যৱস্থাৰ উন্মেষ ঘটাইছিল। এই পঞ্জিকাশ্ৰয়ী ব্যৱস্থাৰ ঘাইশিপাডাল ৰোপিত হৈ আছিল প্ৰাচীন মেচোমেৰিকান খিলঞ্জীয়া সভ্যতাত, বিশেষকৈ অ'লমেকৰ মাজত। মায়া কেলেণ্ডাৰখন জটিল যদিও ই ব্যৱহাৰিক উৎসৱ-পাৰ্বণৰ উদ্দেশ্যে পূৰণৰ দিশতো প্ৰযোজ্য হয়। মায়া পঞ্জিকা ব্যৱস্থাই বিভিন্ন পঞ্জিকা সামৰি লয়, যিয়ে বিভিন্ন দৈৰ্ঘ্যৰ সময়সীমা নিৰ্ধাৰণ কৰে। এই পঞ্জিকাসমূহ সূৰ্য, চন্দ্ৰ বা অন্যান্য সৌৰজাগতিক গ্ৰহ-নক্ষত্ৰৰ গতিবিধিৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি প্ৰস্তুত কৰা হৈছিল। মায়াসকলে আজিৰ দিনটোলৈকে ঘটা ঐতিহাসিক আৰু কাল্পনিক ঘটনাসমূহ 'দ্যা লং কাউণ্ট' (The Long Count) নামৰ পঞ্জিকাখনত ক্ৰমানুযায়ী লিপিবদ্ধ কৰিছিল। এই পঞ্জিকা অনুসৰি সভ্যতাৰ আৰম্ভণি হৈছিল ১১ আগষ্ট, ৩১১৪ খ্ৰিষ্টপূৰ্বত। আনকি ২১ ডিছেম্বৰ, ২০১২ত মানব সভ্যতা ধ্বংস হোৱাৰ আশংকাও কৰা হৈছিল 'দ্যা লং কাউণ্ট'ৰ আধাৰত। বহুতেই বিশ্বাস কৰে যে এই পঞ্জিকাৰ গণনানুসৰি

বিশ্ব ইতিহাস

সাধু-সন্ন্যাসীৰে পূৰ্ণ এখন শান্তিপূৰ্ণ সমাজ বুলি অভিহিত কৰিছে; তেওঁলোকৰ মন্দিৰৰ দেৱাল লিখন, শিলালিপি আৰু অন্য স্থাপত্যসমূহত তেওঁলোকৰ মাজত প্ৰচলিত নৰবলি আৰু ক্ষমতা লাভৰ বাবে হোৱা যুদ্ধ-বিগ্ৰহৰ নিদৰ্শন স্পষ্ট হৈ পৰে। তথাপি পৌৰাণিক মায়াসকলৰ অতি উন্নতমানবিশিষ্ট কৃষি পদ্ধতি, পিৰামিডৰ লগতে চহৰ নিৰ্মাণৰ চমকলগা কৌশলে আজিলৈকে মানুহক বিস্ময় বিমুগ্ধ

কৰি ৰাখিছে।

মায়াসকলে পৃথিৱী ধ্বংস হোৱাৰ দিনটোও পূৰ্বানুমান কৰিব পাৰে। কিন্তু গৱেষণাকাৰীসকলে এই কথাটোক সাধাৰণভাৱে এটা সময়চক্ৰ শেষ হৈ আন এটা সময়চক্ৰৰ সূচনা হোৱা বুলি বিশ্লেষণ আগবঢ়ায়। অন্যহাতে 'দ্য হাব' (The Haab) পঞ্জিকা আছিল ৩৬৫ দিনৰ এক পূৰ্ণাংগ সৌৰবৰ্ষৰ পঞ্জিকা। 'দা যলকিন' (The Jzolk'in) আছিল এখন ২৬০ দিনৰ পঞ্জিকা, যাৰ সহায়ত শস্য চপোৱা আৰু সামাজিক উৎসৱ-পাৰ্বণৰ দিনবোৰ নিৰ্ধাৰণ কৰা হৈছিল।

কৰি ৰাখিছে।

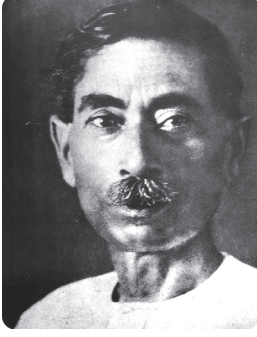
অষ্টম শতিকাৰ শেষভাগৰপৰা নৱম শতিকাৰ শেষলৈ এই চহকী সভ্যতাৰ অৱসান ঘটে। ৯০০ খ্ৰীষ্টপূৰ্বৰ আগতেই দক্ষিণাঞ্চলৰ নিম্নভূমিৰ চহৰবোৰ এখনৰ পাছত এখনকৈ নিশ্চিহ্ন হ'ল। গৱেষণাকাৰীসকলৰ মতে জনসংখ্যা বিস্ফেৰণ, দীৰ্ঘদিনৰ শুষ্কতা, বেমাৰ, পাৰিপাৰ্শ্বিক ধ্বংসযজ্ঞ, অথবা দাঁতি-কাষৰীয়া অঞ্চলৰ লগত হোৱা যুদ্ধ-বিগ্ৰহ আদিয়ে পৌৰাণিক মায়ী সভ্যতাক নিশ্চিহ্ন কৰি পেলালে। সকলোৰে বাবে যেন মায়ী সভ্যতাৰ পতন এক ৰহস্য। কিন্তু এই সভ্যতাৰ পতনৰ শ শ বছৰ পাছতো, উত্তৰ-পৌৰাণিক সময়ছোৱাত (১৫০০ খ্ৰী.পূৰ্ব-৯০০ খ্ৰী.পূৰ্ব) চিট্‌জেন ইট্‌জা (Citizen Itza) চহৰ শ্ৰেষ্ঠতাৰ দৌৰত টিকি আছিল। কিন্তু এই চহৰৰ চুবুৰীয়া 'মায়াপা' (Mayapan)ৰ লগত হোৱা গৃহযুদ্ধত এইখন চহৰো নিঃশেষ হয়। সকলো শেষ হৈ যোৱাৰ পাছতো উত্তৰাঞ্চলত ৰৈ যোৱা আন দুখন চহৰ হৈছে উজমল (Uxmal) আৰু কোবা (Coba)। এই সভ্যতাৰ উত্থান আৰু পতনৰ বিস্ময়কৰ ৰহস্যই আহিব লগা দিনবোৰতো মানুহৰ মন আলোড়িত কৰি ৰাখিব। □

(টোকা : মেচ'মৈৰিকা—বৰ্তমানৰ মধ্য মেক্সিক'ৰ গুৱাটিমালা, এল ছালভাড'ৰ, হণ্ডুৱাছ, নিকাৰাগুৱা আৰু উত্তৰ ক'ষ্টাৰিকাক সামৰি মধ্য আমেৰিকাৰ এক ভূখণ্ড।)

প্ৰেমচন্দ : ব্যক্তিত্ব আৰু কৃতিত্ব

■ কবিতা বৰদলৈ

হিন্দী সাহিত্য জগতত উপন্যাস সম্ৰাটৰূপে পৰিচিত প্ৰেমচন্দৰ জন্ম হৈছিল ১৮৮০ খ্ৰিষ্টাব্দত বেনাৰসৰ লমহী নামৰ গাঁৱত। তেওঁৰ বাল্যকাল নানা অভাৱ-অনাটনৰ মাজেদি পাৰ হৈছিল।

বাল্যকালৰ অভাৱ অসুবিধা, কৃষক জীৱনৰ অনুভূতি আদিয়ে প্ৰেমচন্দক জীৱনৰ কঠিন পৰিস্থিতিবোৰ প্ৰকৃত ৰূপত চোৱাৰ সুযোগ প্ৰদান কৰে। জীৱনৰ এই কঠিন পৰিস্থিতিবোৰেই তেওঁক এগৰাকী সফল কথাশিল্পী হোৱাৰ সমল যোগাইছিল। কালত্ৰমত জীৱনৰ এই কঠিন সত্যবোৰেই তেওঁৰ সাহিত্যৰ মৰ্মস্পৰ্শী বিষয়বস্তু হৈ পৰিল।

প্ৰেমচন্দৰ ব্যক্তিত্ব জাতীয় ভাবধাৰাৰে জীপাল আছিল। জাতীয়তাবোধ আৰু ৰাষ্ট্ৰ প্ৰেম তেওঁ চৰিত্ৰৰ প্ৰধান বৈশিষ্ট্য আছিল। তেওঁৰ প্ৰথম গল্প-সংগ্ৰহ 'সোজেরতন'ত ভাৰতীয় চেতনা প্ৰতিনিধিত্ব কৰাৰ বাবে ইংৰাজ চৰকাৰে জব্দ কৰিছিল আৰু তাৰ প্ৰতিলিপিবোৰ জ্বলাই দিছিল। জাতীয়তাবোধ আৰু সামাজিক আন্দোলনে তেওঁৰ সাহিত্যত বিশেষভাৱে স্থান পাইছিল। হিন্দু-মুছলিমৰ একতা, অসৰণ বিবাহ, বেষ্যা-উদ্ধাৰ, কৃষক জীৱনৰ কাহিনী, আৰ্থিক-শোষণ, বিধৱা বিবাহ, যৌথ পৰিয়ালৰ সমস্যা, মদ্যপান নিবাৰণ, ভ্ৰষ্টাচাৰ, ইংৰাজ শাসকৰ হৃদয়হীনতা, সত্যগ্ৰহ আদি দিশৰ চিত্ৰণ তেওঁৰ সাহিত্যত পৰিলক্ষিত হৈছে।

প্ৰেমচন্দে প্ৰথমতে উৰ্দু ভাষাত নিজৰ সাহিত্য ৰচনা কৰিছিল। ১৯০১ চনত তেওঁৰ প্ৰথম উপন্যাস

'প্ৰেমা' উৰ্দু ভাষাত প্ৰকাশ হৈছিল। ১৯০৭ চনত তেওঁৰ প্ৰথম গল্প 'সংসাৰ কা অনমোল ৰতন' সেই সময়ৰ উৰ্দুৰ বিখ্যাত পত্ৰ 'জামানা'ত প্ৰকাশ হৈছিল। ১৯১৬ চনৰ পিছতহে তেওঁ মহাবীৰ প্ৰসাদ দ্বিবেদীৰ অনুপ্ৰেৰণাত হিন্দী ভাষাত সাহিত্য ৰচনা কৰিবলৈ আৰম্ভ কৰে। সাহিত্য ৰচনা কৰাৰ উপৰি তেওঁ 'মৰ্যদা', 'মাধুৰী', 'জাগৰণ' আৰু 'হংস' নামৰ আলোচনীৰ সম্পাদনাও কৰিছিল।

মহাবীৰ প্ৰসাদ দ্বিবেদীৰ অনুপ্ৰেৰণাতেই তেওঁ প্ৰথম হিন্দী ভাষাৰ উপন্যাস 'সেৱাসদন' ৰচনা কৰে। তেওঁৰ উল্লেখযোগ্য উপন্যাসবোৰ হ'ল—'সেৱাসদন', 'কৃষক', 'বৰদান', 'প্ৰতিজ্ঞা', 'প্ৰেমাশ্ৰম', 'নিৰ্মলা', 'ৰঙ্গভূমি', 'কায়াকল্প', 'গবন', 'কৰ্মভূমি', 'গোদান', 'মংগল-সূত্ৰ' ইত্যাদি। 'গোদান' তেওঁৰ সৰ্বশ্ৰেষ্ঠ উপন্যাস আৰু তেওঁৰ সাহিত্যৰাজিৰ কীৰ্তিস্তম্ভ। তেওঁৰ অন্তিম উপন্যাসখন হ'ল 'মংগল-সূত্ৰ', যিখন তেওঁৰ জীৱন কালত অসম্পূৰ্ণ হৈ ৰয়। তদুপৰি গল্পৰ মাধ্যমেৰেও তেওঁ জনপ্ৰিয়তা লাভ কৰিবলৈ সক্ষম হৈছিল। তেওঁৰ প্ৰধান গল্প-সংগ্ৰহবোৰ হ'ল—'সপ্ত সৰোজ', 'নৰনিধি', 'প্ৰেম পূৰ্ণিমা', 'বড়ে ঘৰ কী বেটা', 'নমক কা দাৰোগা', 'প্ৰেম প্ৰতিমা', 'সমৰ যাত্ৰা' আদি। তেওঁৰ জনপ্ৰিয় গল্প কিছুমান হ'ল—'পৰীক্ষা', 'পুস কী ৰাত', 'বুঢ়ী কাকী', 'সৰা সেৰ গেছ', 'শতৰঞ্জ কে খিলাড়ী', 'কজাকী', 'ঠাকুৰ কা কুঁৱা', 'ইদগাহ', 'কফন' আদি।

প্ৰেমচন্দে নিজৰ সাহিত্যৰাজিৰ জৰিয়তে হিন্দী সাহিত্যৰ উঁহাল সমৃদ্ধ কৰাই নহয়; বৰঞ্চ নিজৰ লেখনশৈলীৰে হিন্দী সাহিত্যক সুকীয়া মাত্ৰা প্ৰদান কৰিছিল। ১৯৩৬ চনত এইগৰাকী মহান ব্যক্তিৰ দেহাৱসান ঘটে কিন্তু তেওঁৰ প্ৰতিভাৰ দীপ্তিয়ে আজিও তেওঁক অমৰ কৰি ৰাখিছে। □

সাধাৰণ জ্ঞানৰ সঁফুৰা
সপ্ত আশ্চৰ্য (প্ৰাচীন)

মিছৰৰ পিৰামিড

তাজমহল

ৰ'ডচ আৰু চাইপ্ৰাছ দ্বীপৰ পিতলৰ মূৰ্তি

টেমচ্ নদীৰ সুৰংগ

চীনৰ প্ৰাচীৰ

পিছাৰ হেলনীয়া স্তম্ভ

বেবিলনৰ শূন্যোদ্যান

লুভৰ সংগ্ৰহালয়

■ নৰনীতা গোস্বামী

পেৰিছৰ লুভৰ সংগ্ৰহালয় (The Muse due Louvre) পৃথিৱীৰ সকলো শিল্পানুৰাগীৰ বাবে এক বিশেষ আকৰ্ষণ। ইয়াতেই সংৰক্ষিত হৈ আছে পৃথিৱীৰ বহু বৰেণ্য শিল্পীৰ বিখ্যাত শিল্পকৰ্ম।

লুভৰ নিৰ্মাণকাৰ্য আৰম্ভ হয় ফ্ৰান্সৰ প্ৰথমজন শাসক ফিলিপ দ্বিতীয়ৰ দিনত। এই নিৰ্মাণৰ উদ্দেশ্য এই সংগ্ৰহালয় স্থাপন কৰাটো নাছিল বৰং সংগ্ৰহালয়লৈ ৰূপান্তৰ কৰাৰ প্ৰায় ছশ বছৰ আগতেই ইয়াৰ নিৰ্মাণ সম্পূৰ্ণ কৰি তোলা হৈছিল। ছিয়েন (Scine) নদীৰ পাৰে পাৰে লুভৰ সাজি উলিওৱা হৈছিল বহিৰাগতৰ আক্ৰমণৰপৰা চহৰখনক ৰক্ষা কৰাৰ উদ্দেশ্যে। ১৬শ শতিকাত লুভৰ পুনৰ্নিৰ্মাণ কৰা হৈছিল ৰাজপ্ৰাসাদ হিচাপে আৰু ১৭৯৩ চনত 'ডি লুভৰ' পৰিৱৰ্তিত হয় বিশ্বৰ আটাইতকৈ বিখ্যাত কলা প্ৰদৰ্শনী কেন্দ্ৰ হিচাপে। প্ৰায় ৬০০ বছৰ 'ডি লুভৰ' ফ্ৰান্সৰ ৰাজতন্ত্ৰৰ ধন-যশ, গৌৰৱ-সামৰ্থ্য, উত্থান তথা ক্ৰমান্বয়ে ঘটা পতনৰ সাক্ষীৰূপে চিহ্নিত হৈ আহিছিল।

লুভৰ সংগ্ৰহালয়ৰ স্থায়ী শিল্পী প্ৰদৰ্শনী কেন্দ্ৰটো প্ৰায় পোন্ধৰ একৰ মাটি জুৰি অৱস্থিত। প্ৰাক্-ঐতিহাসিক যুগৰ শিল্পকলাৰপৰা একবিংশ শতিকালৈ প্ৰায় ৩৫,০০০ বিধ সামগ্ৰী 'লুভৰ'ত প্ৰদৰ্শিত হৈ আছে। এই দুৰ্লভ শিল্পসমূহৰ ওপৰত প্ৰাচীন তথা মধ্যযুগীয় পশ্চিমীয়া স্থাপত্য কলাৰ প্ৰভাৱৰ উপৰিও ইছলামিক স্থাপত্য কলাৰ প্ৰভাৱ পৰিলক্ষিত হয়। সংগ্ৰহালয়ত সংৰক্ষিত শিল্পসমূহ ভৌগোলিক আৰু ঐতিহাসিক স্তৰত বিভাজিত কৰা হৈছে আৰু সেই স্তৰসমূহ হ'ল :

১। প্ৰাচীন মধ্য-পূবীয় শিল্পকলা—খ্ৰীষ্টপূৰ্ব প্ৰায় ৭০০ বছৰ ব্যাপি থকা প্ৰাচীন মধ্য-প্ৰাচ্যৰ সভ্যতা সংস্কৃতিৰ শিল্পকলা আদি এই বিভাগৰ অন্তৰ্ভুক্ত।

২। ইজিপ্তীয় শিল্পকলা : জঁ ফ্ৰাঙ্ক চেম্পলিয়নৰদ্বাৰা

স্থাপিত এই বিভাগটোত ইজিপ্তীয় সভ্যতাৰ ঐতিহাসিক শিল্পকলাসমূহ বিভিন্ন স্তৰত পৰিবেশন কৰা হয়।

৩। গ্ৰীক এট্ৰোস্কান আৰু ৰোমান শিল্পকলা : এই বিভাগটোৱে প্ৰাচীন পশ্চিমীয়া সভ্যতাৰ অপূৰ্ব চানেকি বহন কৰা গ্ৰীক এট্ৰোবিয়া আৰু ৰোমান সভ্যতা-সংস্কৃতিৰ শিল্পকলাসমূহ পৰিবেশন কৰে।

৪। ইছলামিক কলা : স্পেইনৰপৰা ভাৰতবৰ্ষলৈ বিয়পি থকা এক বিশাল ভৌগোলিক পৰিসীমাৰ অন্তৰ্গত সপ্তম শতিকাৰপৰা ঊনবিংশ শতিকাৰ ভিতৰত নিৰ্মিত কেইবিধমান অমূল্য শিল্পকলা পৰিবেশন কৰা হয় এই বিভাগটোত।

৫। শিল্পকলা আৰু ভাস্কৰ্য : এই ভাগত ত্ৰয়োদশ শতিকাৰপৰা ঊনবিংশ শতিকালৈ অঙ্কিত ইউৰোপীয় চিত্ৰকলা আৰু এই সময়ছোৱাত নিৰ্মিত ইউৰোপীয় ভাস্কৰ্য পৰিবেশন কৰা হয়।

বৰ্তমান 'লুভৰ'ত প্ৰদৰ্শিত কেইখনমান বিশ্বপ্ৰসিদ্ধ শিল্পকৰ্মৰ ভিতৰত উল্লেখনীয় কেইটামান হৈছে : 'মনালিছা', 'উইংগ্‌ড ভিক্টৰী অৱ ছাম'থেচ', 'ভেনাছ', 'দি মিলো', 'দ্য চিটেড স্ক্ৰাইৱ', 'লা ৰে'লে জাৰ্ডিনিয়ৰ', 'পেৰেডাইচ', 'দ্য গ্লীনাৰ্ছ', 'ছী পৰ্ট এত ছানচেট্' আৰু 'দ্য গ্ৰেট স্টিফডছ'।

লুভৰ সংগ্ৰহালয়ৰ বিভিন্ন বিভাগসমূহত প্ৰায় ৩,৮০,০০০ বিধ শিল্প সামগ্ৰী আৰু ৩৫,০০০ খন চিত্ৰশিল্প আছে। প্ৰতিদিনে প্ৰায় ১৫,০০০ দৰ্শনাৰ্থীৰ 'লুভৰ'ত সমাগম ঘটে আৰু এইসমূহৰ শতকৰা ৬৬ ভাগ বিদেশী পৰ্যটক। লুভৰ সংগ্ৰহালয়ৰ বৈচিত্ৰময় ইতিহাসৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি ৰচিত 'ডা ভিঞ্চি ক'ড' নামৰ উপন্যাস আৰু উপন্যাসখনৰ আধাৰত প্ৰযোজিত একে নামৰ বোলছবিখনে পঢ়ুৱৈ আৰু দৰ্শক সমাজৰ মাজত বিশেষভাৱে সমাদৃত হৈছিল। □

ভাৰত-বাংলাদেশ ভূমি হস্তান্তৰ চুক্তি

■ প্ৰণীতা দেৱী

১৯৪৭ চনত স্বাধীনতা লাভ কৰাৰ লগে লগে ভাৰতবৰ্ষ দ্বিখণ্ডিত হৈ 'ভাৰত' আৰু 'পাকিস্তান' নামেৰে দুখন ৰাষ্ট্ৰৰ সৃষ্টি হৈছিল। সেই ঐতিহাসিক ঘটনাৰ ২৪ বছৰৰ পাছতে এই উপমহাদেশখনত পুনৰ আন এখন ৰাষ্ট্ৰ গঠন হয়—বাংলাদেশ। মূলতঃ ভৌগোলিক, সাংস্কৃতিক আৰু ভাষিক পাৰ্থক্যৰ বাবেই ১৯৭১ চনত পাকিস্তান দ্বিখণ্ডিত হৈ বাংলাদেশ গঠন হৈছিল।

বাংলাদেশৰ জন্মৰেপৰাই ভাৰতবৰ্ষই দেশখনৰ সৈতে শান্তিপূৰ্ণ সহাবস্থানৰ নীতি গ্ৰহণ কৰি আহিছে। কিন্তু ভূমি সীমা, অনুপ্ৰবেশ, সম্ভ্ৰাসবাদ আদি বিভিন্ন কাৰকে এই সম্পৰ্কৰ ক্ষেত্ৰত সমস্যাবো সৃষ্টি কৰি আহিছে।

ভাৰত-বাংলাদেশৰ মাজৰ আন্তঃৰাষ্ট্ৰীয় সীমান্তৰ ২৬২ কিমি. অসম, ৮৫৬ কিমি. ত্ৰিপুৰা, ১৮ কিমি. মিজোৰাম, ৪৪৩ কিমি. মেঘালয় আৰু ২২১৭ কিমি. পশ্চিমবংগৰ সীমাত আছে। আনহাতে, বাংলাদেশৰ ঢাকা, খুলনা, ৰাজশাহী, ৰংপুৰ, ছিলেট আৰু চট্টগ্ৰামে আন্তঃৰাষ্ট্ৰীয় সীমান্ত স্পৰ্শ কৰি আছে। বাংলাদেশৰ চাৰিসীমাক তিনিফালৰপৰা ভাৰতবৰ্ষৰ মাটিয়ে চুই আছে আৰু আনফালে আছে বঙ্গোপসাগৰ।

ভাৰতবৰ্ষ দ্বিখণ্ডিত হওতে ৰেডক্লিফ লাইনৰ জৰিয়তে দেশ দুখনৰ মাজত সীমা নিৰ্ধাৰণ কৰা হৈছিল। আনহাতে পূব-পাকিস্তান আৰু ভাৰতবৰ্ষৰ সীমাত থকা এনক্লেভসমূহে সৃষ্টি কৰা সমস্যা সমাধানৰ বাবে ১৯৫৮ চনত সেই সময়ৰ ভাৰতৰ প্ৰধানমন্ত্ৰী জৱাহৰলাল নেহৰু আৰু পাকিস্তানৰ প্ৰধানমন্ত্ৰী ফিৰোজ খানৰ মাজত এখন চুক্তিৰ আধাৰতে ভাৰত-বাংলাদেশৰ সীমা নিৰ্ধাৰণ কৰা হৈছিল। কিন্তু সীমা বিবাদ অন্ত পৰা নাছিল। এই সমস্যা সমাধানৰ বাবে ১৯৭৪ চনত ইন্দিৰা গান্ধী আৰু শ্বেখ

মুজিবুৰ ৰহমানৰ মাজত নতুন দিল্লীত এখন ভূমি সীমা চুক্তি স্বাক্ষৰিত হৈছিল। পাঁচটা অনুচ্ছেদবিশিষ্ট এই চুক্তিখনত সীমা নিৰ্ধাৰণৰ নিৰ্দিষ্ট নিৰ্দেশনা আছিল। চুক্তিখনৰ প্ৰথম অনুচ্ছেদত ১৫টা উপদফাৰ জৰিয়তে চিহ্নিত কৰা বিবদমান ভূখণ্ডসমূহ আছিল—মিজোৰাম-বাংলাদেশ ছেক্টৰ, ত্ৰিপুৰা-ছিলেট ছেক্টৰ, ভগলপুৰ ৰেলপথ, শিৱপুৰ-গৌৰাংগলা ছেক্টৰ, মুছৰী নদী (বেল'নিয়া ছেক্টৰ), ত্ৰিপুৰা-নোৱাখালি, কমিলা ছেক্টৰৰ অৱশিষ্ট অংশ, ফেনী নদী, ত্ৰিপুৰা-চট্টগ্ৰাম পাৰ্বত্য ছেক্টৰ, বীনিবজাৰ-কৰিমগঞ্জ ছেক্টৰ, হাৰাৰ খাল, বৈকাৰী খাল, এনক্লেভসমূহ, হিল্লী, বেৰুবাৰী আৰু লাথিটলা-ডুমাবাৰী। এই বিবদমান ভূখণ্ডসমূহৰ সীমা কি ভিত্তিত নিৰ্ধাৰণ কৰা হ'ব সেয়া চুক্তিখনত উল্লেখ আছিল।

ভাৰতৰ দখলতো বাংলাদেশৰ কিছু ভূমি আছে আনহাতে বাংলাদেশৰ দখলতো ভাৰতৰ কিছু ভূমি আছে। এই চুক্তি অনুসৰি দুয়োখন দেশে ছমাহৰ ভিতৰত এনে ভূমি ইখন দেশে আনখন দেশক হস্তান্তৰ কৰাৰ সিদ্ধান্ত গ্ৰহণ কৰে।

তৃতীয় অনুচ্ছেদ অনুসৰি দুয়ো দেশৰ চৰকাৰে ভূমি হস্তান্তৰ কৰাৰ পাছত সেই ভূখণ্ডৰ বাসিন্দাসকলে সেই দেশৰ নাগৰিকৰূপে বাস কৰাৰ অধিকাৰ লাভ কৰিব বুলি সহমতত উপনীত হৈছিল। এই ক্ষেত্ৰত শান্তিপূৰ্ণভাৱে আৰু পাৰস্পৰিক বুজাবুজিৰে সীমা নিৰ্ধাৰণ কৰা হ'ব আৰু প্ৰয়োজনত সীমান্তৰ স্থানীয় প্ৰশাসনক দুয়ো দেশে প্ৰয়োজনীয় নিৰ্দেশনা দিব।

চতুৰ্থ অনুচ্ছেদ অনুসৰি দুয়ো দেশে চুক্তিখন ৰূপায়ণৰ ক্ষেত্ৰত সৃষ্টি হোৱা সকলো বিবাদ পাৰস্পৰিক বুজিবুজিৰে শান্তিপূৰ্ণভাৱে মীমাংসা কৰাৰ বাবে সহমত পোষণ কৰিছিল।

ৰাজনীতি

আনহাতে পঞ্চম অনুচ্ছেদ অনুসৰি চুক্তিখন ৰূপায়ণৰ বাবে দুয়োখন দেশৰ চৰকাৰে অনুমোদন জনাব লাগিব। এই অনুচ্ছেদ অনুসৰি বাংলাদেশে তাৎক্ষণিকভাৱে দেশখনৰ সংসদত চুক্তিখন অনুমোদন কৰোৱাই কাৰ্যকৰী কৰাত মনোনিবেশ কৰিছিল। কিন্তু ভাৰতবৰ্ষৰ সংসদে চুক্তিখন অনুমোদন নজনোৱাত চুক্তিখন কাৰ্যকৰী নহ'ল।

মন কৰিবলগীয়া যে, দেশ দুখনৰ সীমাত চৰকাৰী তথ্য অনুসৰি ১৬২টা আবাসিক অঞ্চল আছে। মুঠ ২৪,২৬৮ একৰ মাটিৰ এই আবাসিক অঞ্চলসমূহত ৫০,০০০তকৈও অধিক লোক বাস কৰি আছে। ইয়াৰে ১১১টা আবাসিক অঞ্চল আছে বাংলাদেশৰ মাটিত। ইয়াৰ মুঠ মাটিকালি ১৭,১৫৮ একৰ। আনহাতে ৫১টা বাংলাদেশৰ আবাসিক অঞ্চল আছে ভাৰতত। ইয়াৰ মুঠ মাটিকালি ৭১১০ একৰ। এই আবাসিক অঞ্চলসমূহৰ আন্তঃগাঁথনি অতিশয় দুৰ্বল আৰু ইয়াৰ বাসিন্দাসকল

বিজুলী, শিক্ষা, স্বাস্থ্য আদি অত্যাৱশ্যকীয় সা-সুবিধাৰ পৰাও বঞ্চিত। আনহাতে, এই চুক্তি অনুসৰি ভাৰতে ২৭৭৭.০৩৮ একৰ ভূমি লাভ কৰাৰ বিপৰীতে বাংলাদেশলৈ ২২৬৭.৬৮২ একৰ ভূমি হস্তান্তৰ কৰিব। এনে কৰাৰ ফলত দেশ দুখনৰ মাজৰ একা-বেঁকা আন্তঃৰাষ্ট্ৰীয় সীমান্ত অধিক পোন হ'ব। ফলত উন্মুক্ত সীমান্ত ছীল কৰাটোও সহজ হ'ব যি আন বহু আনুষংগিক সমস্যা ৰোধ কৰাৰ ক্ষেত্ৰত সহায়ক হ'ব বুলি আশা কৰা হৈছে।

২০১১ চনৰ ছেপ্টেম্বৰ মাহত চুক্তিখন ৰূপায়ণৰ বাবে ভাৰতবৰ্ষৰ প্ৰধান মন্ত্ৰী ড° মনমোহন সিং আৰু বাংলাদেশৰ প্ৰধান মন্ত্ৰী শ্বেখ হাছিনাৰ মাজত এখন প্ৰট'কল চুক্তি স্বাক্ষৰিত হৈছিল। কিন্তু ভাৰতৰ সংসদে অনুমোদন নজনোৱাৰ বাবে চুক্তিখন কাৰ্যকৰী নহ'ল। বৰ্তমান নৰেন্দ্ৰ মোডী নেতৃত্বাধীন চৰকাৰখনেও পুনৰ চুক্তিখন কাৰ্যকৰী কৰাৰ বাবে মনোনিবেশ কৰিছে। □

তোমালোকৰ বাবে প্ৰশ্ন

- ১। ভাৰতবৰ্ষৰ প্ৰথমখন বাতৰিকাকত 'বেংগল গেজেট' কোনজন ব্যক্তিৰ প্ৰচেষ্টাত আৰম্ভ হৈছিল?
- ২। 'A Suitable Boy' কিতাপখনৰ লেখক কোন?
- ৩। বিজয় হাজাৰে ট্ৰফী কোনবিধ খেলৰ লগত জড়িত?
- ৪। মহেঞ্জোদাৰোৰ আৱিষ্কাৰৰ লগত জড়িত ভাৰতীয় ব্যক্তিজনৰ নাম কি?
ক) ৰাখাল দাস বেনাৰ্জী খ) বিজয় সেনগুপ্তা গ) এছ. এন. বেনাৰ্জী ঘ) ডব্লিউ. চি. বেনাৰ্জী
- ৫। কোনবিধ তৰা পৃথিৱীৰ আটাইতকৈ ওচৰত অৱস্থিত?

(উত্তৰবোৰ তোমালোকে নিজে বিচাৰি ১৫ জানুৱাৰিৰ আগেয়ে পোৱাকৈ সম্পাদক, 'অন্বেষণ' এই ঠিকনালৈ পঠিয়াবা। সম্পূৰ্ণ শুদ্ধ উত্তৰ দিওঁতাসকলৰ নাম পৰৱৰ্তী সংখ্যাত প্ৰকাশ কৰা হ'ব।)

কুইজৰ উত্তৰসমূহ

- ১। খ) মাউণ্ট এভাৰেষ্ট ২। গ) ৩। ক) ৪। ভাৰখয়ানস্ক (Verkhoyansk) ৫। খ) ৬। গ) ৭। ছালফাৰ-ডাই-অক্সাইড ৮। অষ্ট্ৰেলিয়া ৯। ঘ) ১০। ঘ) ১১। খ) ১২। কৰ্ণাটক ১৩। গ) ১৪। ঘ) ১৫। খ) ১৬। গ) ১৭। আমেৰিকা যুক্তৰাষ্ট্ৰ ১৮। ক) ১৯। মিথাইল আইছ'চিনেট ২০। National Environmental Policy Act.

■ অক্ষৰা বৰুৱা

- ১। সাগৰমহান বাস্তৱীয় উদ্যান তলৰ কোনটো অঞ্চলৰ পৰিবেশ সংৰক্ষণৰ উদ্দেশ্যে স্থাপন কৰা হৈছে?
ক) কাঞ্চনজংঘা খ) মাউণ্ট এভাৰেষ্ট
গ) অন্নপূৰ্ণা ঘ) ঢোলাভিৰা
- ২। কাৰ্বেৰী নৈ কোন কোন ৰাজ্যৰ মাজেৰে বৈ গৈছে?
ক) মধ্যপ্ৰদেশ, মহাৰাষ্ট্ৰ, তামিলনাডু
খ) গুজৰাট, মধ্যপ্ৰদেশ, তামিলনাডু
গ) কৰ্ণাটক, কেৰালা, তামিলনাডু
ঘ) কৰ্ণাটক, তামিলনাডু
- ৩। কোনটো জলবিদ্যুৎ প্ৰকল্প নৰ্মদা নৈৰ ওপৰত অৱস্থিত নহয়?
ক) কয়না প্ৰকল্প খ) ইন্দিৰা সাগৰ প্ৰকল্প
গ) জবাট প্ৰকল্প ঘ) মহেশ্বৰ জলবিদ্যুৎ প্ৰকল্প
- ৪। পৃথিৱীৰ আটাইতকৈ ঠাণ্ডা ঠাইখনৰ নাম কি?
- ৫। অমিল যোৰাটো বিচাৰি উলিওৱা :
ক) ভুবনেশ্বৰ-মহানদী খ) জব্বলপুৰ-নৰ্মদা
গ) বাঙ্গি- চম্বল ঘ) চুৰাট-তাপ্তী
- ৬। তলৰ উত্তৰসমূহৰপৰা কোনটো সঠিক বিচাৰি উলিওৱা :
ধুমুহাৰ নাম **উৎপত্তিস্থল**
ক) চাইক্ল'ন ১) চীন
খ) হাৰিকেন ২) অষ্ট্ৰেলিয়া
গ) টাইফুন ৩) ভাৰতবৰ্ষ
ঘ) উইলি-উইলি ৪) আমেৰিকা যুক্তৰাষ্ট্ৰ
- ৭। আগ্ৰাৰ তাজমহলৰ প্ৰতি ভাবুকি সৃষ্টি কৰা গেছবিধৰ নাম কি?
- ৮। পৃথিৱীৰ আটাইতকৈ সৰু মহাদেশখনৰ নাম কি?
- ৯। তলৰ কোনখন জিলা ভাৰতবৰ্ষৰ আন্তঃৰাষ্ট্ৰীয় সীমাৰেখাত অৱস্থিত?
ক) কুল্লু খ) চিমলা গ) গোৰখপুৰ ঘ) কিল্ল'ৰ
- ১০। তলৰ অমিল যোৰাটো বিচাৰি উলিওৱা :
ক) চম্ভাৰ : নিমখ
খ) মহীশূৰ : মাৰ্বল
- গ) নেইভেলি : লিগ্‌নাইট
ঘ) পান্না : হীৰা
- ১১। পৃথিৱীৰ কোন ঠাইত বোকাৰ আগ্নেয়গিৰি দেখিবলৈ পোৱা যায়?
ক) হৱাই খ) নিউজিলেণ্ড
গ) শ্ৰীলংকা ঘ) চীনদেশ।
- ১২। ভাৰতবৰ্ষৰ কোনখন ৰাজ্যত প্ৰচুৰ চন্দন কাঠৰ অৰণ্য অৱস্থিত?
- ১৩। সঠিক যোৰাটো বিচাৰি উলিওৱা :
জলবিদ্যুৎ প্ৰকল্প **নৈৰ নাম**
ক) ভাৰ্গা-নাংগল ১। কৃষ্ণ
খ) নাৰ্গাজুন সাগৰ ২। দামোদৰ
গ) পাঞ্চেত ৩। চুটলেজ
ঘ) হীৰাকুড ৪। ভগীৰথী
ঙ) তেহৰি ৫। মহানদী
- ১৪। ঘৰত ব্যৱহৃত তলৰ কোনবিধ সামগ্ৰীৰপৰা আটাইতকৈ বেছি অনিষ্টকাৰী ৰশ্মি নিৰ্গত হয়?
ক) হিটাৰ খ) ৰঙীণ টি.ভি.
গ) অ'ভেন ঘ) টিউব লাইট
- ১৫। অয্যোধাৰ ওচৰেৰে বৈ যোৱা নৈখনৰ নাম কি?
ক) যমুনা খ) সৰস্ব গ) কৃষ্ণ ঘ) গংগা
- ১৬। কয়লা জ্বলাই থোৱা বন্ধ ৰুম এটাত শুই থকা অৱস্থাত মানুহ এজনৰ কোনটো গেছৰ বাবে মৃত্যু ঘটিব পাৰে?
ক) O₂ খ) CCl₄ গ) CO ঘ) CO₂
- ১৭। ছিলিকন উপত্যকা পৃথিৱীৰ কোন দেশত অৱস্থিত?
- ১৮। টাইগ্ৰিছ নৈ তলৰ কোনখন দেশৰ মাজেৰে বৈ গৈছে?
ক) ইৰাক খ) ইৰাণ গ) ইজিপ্ত ঘ) আফগানিস্তান
- ১৯। ভূপাল গেছ ট্ৰেজেডি কোনবিধ গেছৰ বাবে সংঘটিত হৈছিল?
- ২০। নেফাৰ (NEFA) সম্পূৰ্ণ নাম কি? □

হনবিল উৎসৱ

■ কবিতা পাটগিৰি

নগালেণ্ডক ‘উৎসৱৰ বাকৰি’ (Land of Festival) বুলি জনা যায়। গোটেই বছৰজুৰি নগাসকলৰ বিভিন্ন জনগোষ্ঠীয়ে বিভিন্ন ধৰণৰ উৎসৱ পালন কৰে। লোকনৃত্য, লোকসংগীত আৰু পৰম্পৰাগত খেল-ধেমালি, সাজ-পাৰ, ৰন্ধন-প্ৰণালী নগাসকলৰ সংস্কৃতিৰ এক এৰাব নোৱাৰা অংগ। উৎসৱ-অনুষ্ঠান পালনৰ মুহূৰ্তবোৰত গাঁওবাসী প্ৰাণময় হৈ পৰে। তেওঁলোকৰ বেছিভাগ উৎসৱেই কৃষিভিত্তিক। নগাসকলৰ প্ৰায় ৮৫% লোকেই কৃষিকৰ্মৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল হৈ অৰ্থনৈতিকভাৱে স্বাৱলম্বী হৈছে। প্ৰায় এহাজাৰখন গাঁও পাহাৰৰ উৰ্ধত আৰু পাহাৰৰ নামনিত অৱস্থিত। নগাবাসীৰ এই সুন্দৰ অৱস্থিতিৰ বাবে তেওঁলোকে প্ৰকৃতিৰ লগত একাত্ম হৈ জীৱন নিৰ্বাহ কৰে। কৃষিৰ উৰ্বৰা শক্তিৰ বৃদ্ধিৰ বাবে তেওঁলোকে উপাস্য দেৱতাক পূজা কৰে আৰু বলি-বিধান পৰম্পৰাও প্ৰচলিত। বিভিন্ন নগা উপভাষাত উপাস্য দেৱতাৰ নাম ভিন ভিন। নগাসকলৰ জীৱন আৰু জীৱিকাৰ স’তে সংপৃক্ত এই সাংস্কৃতিক উপাদানসমূহক এক সমূহীয়া মঞ্চত উপস্থাপনৰ যোগেদি বিশ্ব দৰবাৰলৈ লৈ যোৱাৰ এক সাৰ্থক প্ৰচেষ্টা অব্যাহত ৰাখিছে নগালেণ্ড পৰ্যটন বিভাগ আৰু সাংস্কৃতিক পৰিক্ৰমা বিভাগৰ যুটীয়া প্ৰচেষ্টাই। এই প্ৰচেষ্টাত ২০০০ চনৰপৰা আৰম্ভ কৰা এই উৎসৱৰ নাম হৈছে ‘হনবিল ফেষ্টিভেল’। নগা লোকনৃত্য গীতত যাদুকৰী পৰশ থকা ‘হনবিল’ নামৰ ৰঙীণ বনৰীয়া চৰাইজনীৰ নামেৰেই এই উৎসৱে সম্প্ৰতি সমগ্ৰ বিশ্বতে খ্যাতি লাভ কৰিবলৈ সক্ষম হৈছে। ‘কহিমা’ৰপৰা ১২ কিল’মিটাৰ নিলগত ‘কিচামা’ নামৰ গাঁওখনতেই ২০০০ চনৰপৰা প্ৰতি বছৰে ডিছেম্বৰৰ ১ তাৰিখৰপৰা ৭ তাৰিখৰ ভিতৰত এই মনোৰম উৎসৱ অনুষ্ঠিত কৰি অহা হৈছে।

নগাসকলৰ সকলো জনজাতিয়েই এই বিশাল

উৎসৱৰ অংশীদাৰ হয়। সমগ্ৰ নগালেণ্ডৰ চহকী সাংস্কৃতিক পুনৰুদ্ধাৰ আৰু সংৰক্ষণ কৰাই এই উৎসৱৰ মুখ্য উদ্দেশ্য। তেওঁলোকে এক বৰ্ণিল সমাবেশৰ মাজেৰে সাংস্কৃতিক পৰম্পৰাসমূহৰ প্ৰদৰ্শন কৰে। এই উৎসৱৰ জৰিয়তে দৰ্শনাৰ্থী-পৰ্যটকসকলে নগাসকলৰ পৰম্পৰাগত ৰীতি-নীতি, উৎসৱ-অনুষ্ঠানৰ লগত জড়িত নৃত্য-গীত, খাদ্য, সাজ-পাৰ, অয়-অলংকাৰ আদিৰ বিষয়ে খুউব ওচৰৰপৰাই জনাৰ সুযোগ পায়। সপ্তাহযোৰা এই বৰ্ণময় অনুষ্ঠানত নগাসকলৰ প্ৰায় সকলো লোকেই মহা আনন্দেৰে ভাগ লয়। পৰম্পৰাগত শিল্পকলাৰ ভিতৰত চিত্ৰকলা, বাঁহ-বেতৰ শিল্প, কাঠৰ সামগ্ৰী আৰু ভাস্কৰ্যৰ বিবিধ সামগ্ৰীৰ প্ৰদৰ্শন এই উৎসৱত কৰা হয়। নগাসকলৰ মাজত পুৰুষানুক্ৰমে চলি অহা বিভিন্ন খেল-ধেমালি, ৰন্ধন-প্ৰণালী, জন্ম-বিবাহ-মৃত্যু সম্পৰ্কীয় উৎসৱৰ ৰীতি-নীতি ইয়াৰ মাজেৰে দৰ্শনাৰ্থীৰ বাবে প্ৰদৰ্শন কৰা হয়।

‘নগা মুৰং প্ৰদৰ্শনী’ এই উৎসৱৰ বিশেষ আকৰ্ষণৰ কেন্দ্ৰ। এই প্ৰদৰ্শনীত বিক্ৰীৰ বাবে শিল্প-ভাস্কৰ্যৰ নানা সামগ্ৰী ৰখা হয়। নগাসকলৰ পৰম্পৰাগত খাদ্য-সম্ভাৰৰ বিপনী, লোক ঔষধৰ বিপনী, পাহাৰীয়া নানাবিধ বাবেৰবৰীয়া ফুলৰ বিপনী আদিয়ে প্ৰদৰ্শনীখন জাক্জমক কৰি তোলে। সংগীত আৰু নৃত্যৰ যুগলবন্দী, সাজ-সজ্জাৰ প্ৰতিযোগিতা, পৰম্পৰাগত ধনুৰবিদ্যা, নগা মল্লযুদ্ধ, নানা খেল আৰু বাদ্য-বাদনৰ অনুষ্ঠান এই প্ৰদৰ্শনীতে দেখুওৱা হয়।

এই হনবিল ফেষ্টিভেল নগালেণ্ডৰ জনগোষ্ঠীসমূহৰ পৰম্পৰাগত সংস্কৃতিৰ বহিঃপ্ৰকাশ ঘটাই নগালেণ্ডক স্বকীয়তা প্ৰদানৰ লগতে ভাৰতবৰ্ষৰ এখন একক ৰাজ্য হিচাপে বিশ্বত পৰিচয় কৰাইছে। এই বৰ্ণিল উৎসৱ চাবলৈ দেশী-বিদেশী পৰ্যটক-দৰ্শনাৰ্থীৰে উৎসৱথলী প্ৰতি বছৰে ভৰি পৰে। □

চুড'কু

তলৰ আকৃতি দুটাৰ ৯টা শাৰী আৰু ৯টা স্তম্ভৰ লগতে প্ৰতিটো বৰ্গক্ষেত্ৰত ১ৰপৰা ৯লৈ সংখ্যাকেইটা এবাৰকৈহে বহিব।

চুড'কু ২৩

3			4				8	9
4	1			6	9	7	2	
	7				2			
	2	7	3		5			4
	9						6	
8			9		6	3	5	
			1				9	
	6	5	2	9			7	8
2	8				4			5

চুড'কু ২৪

	4	9		6				5
1			5				3	7
			1		9	2		6
	8	3	7					9
4	2						5	1
9					2	7	6	
7		5	4		3			
8	9				1			2
2				7		5	1	

চুড'কু ২১ আৰু ২২ৰ সমাধান

8	1	2	7	5	3	6	4	9
7	5	9	4	1	6	3	2	8
6	4	3	2	8	9	1	5	7
2	3	7	6	4	5	8	9	1
9	6	5	1	3	8	4	7	2
1	8	4	9	7	2	5	6	3
3	7	6	8	9	4	2	1	5
4	9	8	5	2	1	7	3	6
5	2	1	3	6	7	9	8	4

5		9	4	7	2	3	8	6
2	7	3	6	8	9	4	5	1
6	8	4	1	3	5	9	2	7
3	6	1	8	9	4	5	7	2
4	9	5	2	6	7	1	3	8
8	2	7	3	5	1	6	9	4
7	4	8	9	1	3	2	6	5
9	5	2	7	4	6	8	1	3
1	3	6	5	2	8	7	4	9

শুদ্ধ উত্তৰ দিওঁতা : অসম জাতীয় বিদ্যালয়ৰ (নুনমাটি, গুৱাহাটী) ভৃগু কুমাৰ ডেকা (৯ম), ৰূপাঞ্জলি কলিতা (৯ম), মৃন্ময় কলিতা (৯ম)।

চন্দ্ৰশেখৰ ভেংকট ৰামণ

■ বৰ্ণালী দাস

১৯৫৪ চনত পোনপ্ৰথম 'ভাৰত ৰত্ন' বঁটা প্ৰদান কৰা হৈছিল আৰু সেই বৰ্ষত তিনিগৰাকী ব্যক্তিয়ে এই বঁটা লাভ কৰিবলৈ সক্ষম হৈছিল। তেওঁলোক হ'ল চক্ৰৱৰ্তী ৰাজা গোপালাচাৰী, ড° সৰ্বপল্লী ৰাধাকৃষ্ণণ আৰু চি ভি ৰামণ। এই সংখ্যাত চি ভি ৰামণৰ বিষয়ে উল্লেখ কৰা হ'ল।

১৮৮৮ চনত মাদ্ৰাজৰ ত্ৰিচিনপল্লী গাঁৱত চন্দ্ৰশেখৰ ভেংকট ৰামণৰ জন্ম হৈছিল। এই মহান বিজ্ঞানীগৰাকী হৈছে ভেংকট ৰামণ আৰু পাৰ্বতী আম্মলৰ পুত্ৰ।

ৰামণ সৰুৰেপৰা মেধাৱী আছিল। ১২ বছৰ বয়সতে তেওঁ প্ৰৱেশিকা পৰীক্ষা দি প্ৰথম শ্ৰেণীৰ প্ৰথম স্থান লাভ কৰে। সৰুৰেপৰা তেওঁ পাঠ্যপুথিৰ উপৰি বাহিৰা কিতাপ খুউব পঢ়িছিল। প্ৰৱেশিকা পৰীক্ষাত উত্তীৰ্ণ হোৱাৰ পিছত তেওঁ এফ.এ. শ্ৰেণীত (বৰ্তমানৰ উচ্চতৰ মাধ্যমিক স্তৰৰ) ভৰ্তি হয়। সেই সময়তে এনি

বেচেণ্টৰদ্বাৰা পৰিচালিত 'থিয়চফিকেল ছ্কাইটি'ৰ ধৰ্মীয় চিন্তা-চৰ্চাৰ প্ৰতি ৰামণ বৰকৈ প্ৰভাৱিত হয় তথাপি তেওঁ এফ.এ. পৰীক্ষাত প্ৰথম শ্ৰেণীত উত্তীৰ্ণ হয়। এই কথাৰপৰাই ছাত্ৰ হিচাপে তেওঁ কিমান মেধাৱী আছিল তাৰে উমান পোৱা যায়। তাৰ পিছত তেওঁ মাদ্ৰাজ প্ৰেছিডেন্সী কলেজৰপৰা সুখ্যাতিৰে বি.এ. পৰীক্ষাত সৰ্বোচ্চ নম্বৰ পাই 'আৰ্নি স্বৰ্ণ পদক' লাভ কৰে আৰু পিছত স্নাতকোত্তৰ পৰীক্ষাত পদাৰ্থ বিজ্ঞানত সমগ্ৰ বিশ্ববিদ্যালয়ৰ ভিতৰত সৰ্বাধিক নম্বৰ লাভ কৰি এটি অভিলেখ সৃষ্টি কৰে।

ৰামণৰ উচ্চ শিক্ষাৰ বাবে তেওঁৰ দেউতাকে বিলাতলৈ পঠিয়াবলৈ ইচ্ছা প্ৰকাশ কৰিছিল। কিন্তু ৰামণৰ দুৰ্বল স্বাস্থ্যৰ বাবে তেওঁ যাবলৈ সক্ষম হয়। ফলত তেওঁ ভাৰততে থাকিব লগা হয়। মাত্ৰ উনৈশ বছৰ বয়সতে তেওঁ চাকৰিত যোগদান কৰিছিল। চাকৰি সূত্ৰে কলিকতা, বেংগুণ, নাগপুৰলৈও যোৱাৰ সুবিধা পাইছিল। পিছত তেওঁ চৰকাৰী চাকৰি আগ কৰি প্ৰথমে এখন নকৈ প্ৰতিষ্ঠিত হোৱা বিজ্ঞান কলেজত যোগদান কৰে আৰু শেষত তেওঁ কলিকতা বিশ্ববিদ্যালয়ত পদাৰ্থবিজ্ঞান বিভাগৰ অধ্যাপকৰ দায়িত্বত নিজকে নিয়োগ কৰে।

ৰমণে বিজ্ঞান জগতলৈ বহুতো অৱদান আগবঢ়াইছে আৰু তেনে এটি মহত্বপূৰ্ণ অৱদানক বিজ্ঞানীসকলে 'ৰামণ এফেক্ট' নামেৰে নামকৰণ কৰে। এই আৱিষ্কাৰৰ জৰিয়তে বিজ্ঞান জগতলৈ আগবঢ়োৱা অমূল্য অৱদানৰ বাবে ১৯৩০ চনত বিশ্বৰ সৰ্বশ্ৰেষ্ঠ

বুৰঞ্জী

পুৰস্কাৰ ‘ন’বেল বঁটা’ লাভ কৰে আৰু লগতে ভাৰত চৰকাৰে তেওঁক ‘ছাৰ’ উপাধিৰে বিভূষিত কৰে। ইয়াৰ উপৰি ৰাছিয়া, ইংলেণ্ড, আমেৰিকা, ইটালী আদি দেশে তেওঁক নানা পদক আৰু সন্মান প্ৰদান কৰে।

১৯৩২ চনৰপৰা ১৯৩৭ চনলৈ তেওঁ ‘ইণ্ডিয়ান ইনষ্টিটিউট অফ ছায়েন্স’ৰ সঞ্চালক পদত নিজৰ সেৱা আগবঢ়ায়। ১৯৪৩ চনত তেওঁ নিজে ‘ৰামণ ইনষ্টিটিউট’ স্থাপন কৰে। ১৯৫৪ চনত ভাৰত চৰকাৰে তেওঁক শ্ৰেষ্ঠ

অসামৰিক বঁটা ‘ভাৰত ৰত্ন’ উপাধিৰে অলংকৃত কৰে।

এইজনা মহান বিজ্ঞানীৰ জীৱন আছিল অতিশয় সহজ-সৰল। বিজ্ঞান চৰ্চাৰ জৰিয়তে তেওঁ সমাজত উচ্চ শিখৰ আৰোহণ কৰিবলৈ সক্ষম হৈছিল। ১৯৭০ চনৰ ২০ নৱেম্বৰ তাৰিখে প্ৰায় ৮২ বছৰ বয়সত তেওঁৰ মৃত্যু হয়। বিজ্ঞান সেৱাত আজীৱন ব্ৰতী হৈ দেশৰ মাটিত শেষ নিঃশ্বাস ত্যাগ কৰা চন্দ্ৰশেখৰ ভেংকট ৰামণ ভাৰতৰ গৌৰৱ। □

আলাবৈ ৰণ

■ সোণালী গগৈ

‘কেঁচা বৰলক জোকালে গা সাৰিবলৈ টান।’ ঠিক তেনে এক ঘটনাই ঘটিছিল আহোম আৰু মোগলৰ যুদ্ধৰ সময়ত। সময় ১৬৬৯ খ্ৰী.ৰ আগষ্ট মাহ। আহোমৰ ৰাজপাটত স্বৰ্গদেউ চক্ৰধ্বজ সিংহ। পূৰ্বৰ ৰজা জয়ধ্বজ সিংহৰ ৰাজত্ব কালত মোগল সেনাপতি মিৰজুমলাই অসম আক্ৰমণ কৰি কৰতলীয়া কৰি থৈ গৈছিল। স্বাধীনমনা চক্ৰধ্বজ সিংহই পৰাধীনতাৰ দাসত্বৰপৰা মুক্ত হ’বলৈকে লাচিত বৰফুকনক সেনাপতি আৰু আতন বুঢ়াগোহাঁইক মন্ত্ৰীৰ দায়িত্ব দিছিল মোগলক আহোম ৰাজ্যৰপৰা খেদোৱাৰ বাবে।

সেইমতেই লাচিত বৰফুকনে গুৱাহাটী উদ্ধাৰ কৰি দখল কৰিলে। কিন্তু তেতিয়াও মোগল অধিকৃত সম্পূৰ্ণ ঠাই উদ্ধাৰ কৰিবপৰা নাছিল। ইফালে মোগলৰ নতুন সেনাপতি অম্বৰাধিপতি ৰামসিংহ। ৰামসিংহই ৰাজপুত অশ্বাৰোহী সৈন্যৰে সু-সজ্জিত। আহোম সেনাপতি আৰু সৈন্যদল প্ৰতিৰক্ষাত ব্যস্ত। ৰামসিংহ ব্যস্ত হ’ল— একত্ৰিত আহোম বিষয়াৰ মাজত মনোমালিন্য ঘটোৱাত। বৰফুকনে মোগলৰপৰা উৎকোচ লোৱা বুলি মিছা অপবাদ দি আহোম বিষয়া মিৰি সন্দিকৈলৈ বাৰ্তা প্ৰেৰণ কৰিলে। তেওঁ স্বৰ্গদেৱলৈ বাৰ্তা পঠিয়ালে যে বৰফুকনে

ইচ্ছা কৰি মোগলক আক্ৰমণ কৰা নাই। পৰাধীনতাৰ দাসত্বৰপৰা মুক্ত হ’বলৈ উদ্বাউল হৈ থকা চক্ৰধ্বজ সিংহই এই বাৰ্তা পাই অতি মৰ্মাহত হ’ল। খঙত অগ্নিশৰ্মা হৈ মহিলাই পিন্ধা সাজপাৰৰ লগতে কেইখনমান কুঠাৰ পঠিয়াই লাচিত বৰফুকনক আদেশ দিলে—‘হয় মোগলক আক্ৰমণ কৰক নহয় সেই সাজ পিন্ধি কুঠাৰেৰে নিজৰ বুকু বিদীৰ্ণ কৰক।’ স্বৰ্গদেউৰ আদেশ পাই লাচিতে মাথোন কৈছিল, “আলাবৈত মোগল সৈন্য জুম বান্ধি আছে। কেঁচা বৰলক জোকালে গা সাৰিবলৈ টান হ’ব। তথাপি স্বৰ্গদেউৰ আজ্ঞা হৈছে কি বুলিম।”

ইতিমধ্যে কটা ঘাত চেঙা তেল দি ৰামসিংহই আহোমক সন্মুখ সমৰলৈ আহ্বান কৰিলে। লগে লগে মীৰ নবাবৰ অধীনত সৈন্যও পঠিয়ালে। ইফালে স্বৰ্গদেউৰ আদেশ পাই লাচিত বৰফুকনেও যুদ্ধৰ আহ্বান মানি ল’লে। মোগল সেনাপতি মীৰ নবাবৰ দহ হাজাৰ অশ্বাৰোহী সৈন্যৰ আগত আহোম সৈন্য মাথোঁ ৪০ হাজাৰ। আহোমৰ সৈন্যৰ দায়িত্ব আছিল—চাৰিঙিয়া পেলন ফুকন। দিখৌমুখীয়া ৰাজখোৱা, নামদৈয়ঙ্গীয়া আৰু ওপৰ দৈয়ঙ্গীয়া ৰাজখোৱাৰ ওপৰত। মোগলৰ সৈন্যবাহিনীত চুলতানা ৰেজিয়াৰ দৰে পুৰুষৰ সাজ-পাৰ

বুৰঞ্জী

পিন্ধি মদনৱতী নামে এগৰাকী মহিলাই নেতৃত্ব দিলে। আনহাতে আহোমৰ সৈন্যবাহিনীৰ আগত কাঁড়ী আৰু হিলৈদাৰী সৈন্যই ব্ৰাহ্মণৰ সাজেৰে নেতৃত্ব দিলে।

মোগলৰ সৈন্য আৰু আহোমৰ সৈন্য মুখামুখি হ'ল। স্থান আলাবৈ পৰ্বতৰ দাঁতি। সন্মুখত এখন মুকলি পথাৰ, ভৈয়ামৰ এমূৰে ব্ৰহ্মপুত্ৰ আৰু আনমূৰে চৈঁচা নৈ। মোগলৰ কাৰণে সূচল এখন যুদ্ধক্ষেত্ৰ। সেইখন যুদ্ধক্ষেত্ৰত ওলোৱা-সোমোৱাৰ পথ আহোমৰ এটাই। যি কি নহওক যুদ্ধত প্ৰথমতে মদনৱতীয়ে সাফল্য লাভ কৰিলে বহু আহোম সৈন্যক নিধন কৰি। কিন্তু শেষত আহোমৰ হাতত মদনৱতী আৰু মীৰ নবাবৰ বহু সৈন্যই মৃত্যুক সাৰটি ল'বলগা হ'ল। মীৰ নবাবে নিজে যুদ্ধত অৱতীৰ্ণ হৈও সফলতা লাভ কৰিব নোৱাৰিলে। বৰঞ্চ তেৱাঁ আহোমৰ হাতত বন্দী হ'ল। ৰামসিংহই এই কথা শুনি কোঠৰপৰা ওলাই আহোম সৈন্যক আক্ৰমণ কৰিবলৈ আদেশ দিলে। ৰণ জয়ী হোৱাৰ আনন্দত আহোম সৈন্যই কোঠৰ ওচৰ পাওঁতেই ৰামসিংহৰ সৈন্যই আহোমৰ সৈন্যৰ ওপৰত আক্ৰমণ চলালে। হতভঙ্গ

আহোম সৈন্যই প্ৰত্যাক্ৰমণ কৰিবলৈ সুযোগেই নাপালে। একো উৱাদিহ নোপোৱা প্ৰায় ১০,০০০ আহোম সৈন্যই এই আক্ৰমণত মৃত্যুক সাৰটি ল'বলগা হ'ল।

এই যুদ্ধত হাৰি লাচিতৰ মনোবল একেবাৰে ভাগি পৰিছিল। তেওঁ দুখমনে আতন বুঢ়াগোহাঁইক জনালে যে, 'আমাৰ মানত একোজন সৈন্য একোটা হাতী। মই আজি ১০,০০০ সৈন্য এদিনতে হেৰুৱালো' 'কেঁচা বৰলক জোকাই লোৱাৰ ফল পালো' বুলি লাচিতে দুখ কৰিলে। অৱশেষত আতন বুঢ়াগোহাঁইয়ে লাচিতক ধৈৰ্য ধৰিবলৈ কৈ সান্ত্বনাৰ বাণী শুনালে এনেদৰে—'বাৰীৰ ভিতৰত পুখুৰী সিঁচোতেও আঠোটা/দহোটা মানুহক শিঙিয়ে বিন্ধে। এইখন যুদ্ধহে। যুদ্ধত দুই-চাৰিজন পৰিবই। ...অৱশেষত আমাৰেই জয় হ'ব। এনেবোৰ ঘটনাৰপৰা আমি উৎসাহহে পাব লাগে।' অৱশ্যে এই যুদ্ধখন আছিল এখন ফলাফলবিহীন যুদ্ধ, কিয়নো ইয়াৰপৰা আহোমৰ বিশেষ ক্ষতি হ'লেও শত্ৰুপক্ষ মোগলৰ একো লাভ নহ'ল। সেয়ে বহুতে এই যুদ্ধখনক শৰাইঘাটৰ যুদ্ধৰ আখৰা যুদ্ধ বুলিহে ক'ব খোজে। □

সাহিত্য অকাডেমি বঁটা-২০১৪

প্ৰখ্যাত ঔপন্যাসিক, গল্পকাৰ ড° অৰূপা পটংগীয়া কলিতা (১৯৫৬-) লৈ ২০১৪ বৰ্ষৰ সাহিত্য অকাডেমি বঁটা আগবঢ়োৱা হৈছে। গল্প সংকলন 'মৰিয়ম আষ্টিন অথবা হীৰা বৰুৱা'ৰ বাবে ড° কলিতাই এই বঁটা লাভ কৰিছে। 'মৃগনাভি' (১৯৮৭), 'অয়নাস্ত' (১৯৯৪), 'অৰুণিমাৰ স্বদেশ' (২০০১), 'ফেলানী' (২০০৩) আদি তেওঁৰ গুৰুত্বপূৰ্ণ উপন্যাস। 'মৰুয়াত্ৰা আৰু অন্যান্য' (১৯৯৯), 'পাছচোতালৰ কথকতা' (২০০০) আদি তেওঁৰ বহু সমাদৃত গল্প সংকলন। শোষিত আৰু নিৰ্যাতিত মানুহৰ হৈ সাহিত্যত ড° অৰূপা পটংগীয়া কলিতাই সজোৰে প্ৰতিবাদী স্থিতি লৈ আহিছে। নাৰী

জীৱনৰ কাৰুণ্য আৰু দ্বিতীয় লিংগ হিচাপে সমাজত নাৰীৰ অৱস্থানক লৈ পটংগীয়া কলিতাই নাৰী জীৱনৰ গভীৰ সমস্যাসমূহৰো অনুধাৱন কৰিছে।

আনহাতে প্ৰাক্তন সাংসদ উৰ্খাও গোঁৰা ব্ৰহ্মলৈও তেওঁৰ বড়ো ভাষাৰ কবিতাপুথি 'উদাংনিফ্ৰাই গিডিংফিন্মানেই'ৰ বাবে সাহিত্য অকাডেমি বঁটা আগবঢ়োৱা হৈছে। তেওঁৰ প্ৰথম আৰু একমাত্ৰ এই কাব্যসংকলনখনত ৩০টা কবিতা সন্নিৱিষ্ট হৈছে। মূলতঃ সামাজিক বিষয়বস্তুক লৈ লেখা-মেলা কৰি অহা ব্ৰহ্মাৰ কবিতাত সমাজ জীৱন আৰু ব্যক্তি জীৱনৰ সমাহাৰ ঘটিছে।

কংগো গণতান্ত্ৰিক গণৰাজ্য

■ ডলী চৌধুৰী

মধ্য আফ্ৰিকাত অৱস্থিত কংগো গণতান্ত্ৰিক গণৰাজ্য (Democratic Republic of Congo) এখন বিশাল দেশ। ইয়াৰ ৰাজধানী কিনহাছা (Kinshasa) পৃথিৱীৰ দ্বিতীয় বৃহত্তম ফৰাচী ভাষা-ভাষী লোকৰ আবাসভূমি। ২,৩৪৫,৪০৯ বৰ্গ কিমি. অঞ্চল জুৰি ব্যাপ্ত কংগো গণতান্ত্ৰিক গণৰাজ্য মধ্য আফ্ৰিকাৰ কংগো নদীৰ পাৰত অৱস্থিত। এই দেশ এটা বেচিন (Basin) আকৃতিৰ মালভূমিৰে (Plateau) গঠিত। গভীৰ ঘাঁহনি, বিযুবীয় বৰ্ষাৰণ্য, অগণন নদ-নদীৰে ভৰপূৰ কংগো দেশ জৈৱ বৈচিত্ৰ্যত অত্যন্ত চহকী। এই দেশৰ জলবায়ু উষ্ণ আৰু আৰ্দ্ৰ হ'লেও দক্ষিণ প্ৰদেশত জলবায়ু কিছু শীতল আৰু শুষ্ক। ইয়াৰ খনিজ সম্পদসমূহ হ'ল ক'বাল্ট, কপাৰ, কেডমিয়াম, পেট্ৰ'লিয়াম, হীৰা, সোণ, ৰূপ, জিংক, মেংগানিজ, বক্সাইট আদি। সময়ে সময়ে কংগো দেশত খৰাং হয়। পূব দিশত কংগো নদীয়ে বানপানীৰ সৃষ্টি কৰে। তদুপৰি ইয়াৰ আলবাৰ্টাইন পৰ্বতমাঞ্চলত সময়ে সময়ে হোৱা সক্ৰিয় আগ্নেয়গিৰিৰ

উদ্গীৰণে বহু জীৱন আৰু সম্পত্তি ধ্বংস কৰে। বনজ সম্পদত কংগো খুব চহকী। চিম্পাঞ্জী, গৰিলা, হাতী, জলহস্তী আদিৰ আবাসভূমি কংগো দেশৰ পাঁচখন ৰাষ্ট্ৰীয়

উদ্যান বিশ্ব ঐতিহ্যক্ষেত্ৰ। ইয়াৰ হৰিণাৰ শাৰীৰিক গঠন আৰু জেৱাৰ দেহৰ ক'লা-বগা আঁচবিলাকেৰে সৈতে প্ৰায় ৬ ফুট ওখ 'ওকাপি' নামৰ এবিধ দুস্ত্ৰাপ্য জীৱও দেখিবলৈ পোৱা যায়। শেহতীয়াকৈ কংগোত হৈ যোৱা দুখন যুদ্ধ (Congo Civil War I & II) হৈ যায়। ইয়াৰ ফলত সৃষ্টি হোৱা অৰ্থনৈতিক দুৰৱস্থা তথা ৰাজনৈতিক অস্থিৰতাৰ কুপ্ৰভাৱৰ বাবে দুই-তৃতীয়াংশ কংগোলীয় লোক দুৰ্ভিক্ষ আৰু পুষ্টিহীনতাৰ কবলত পৰিছে।

কংগোৰ স্থানীয়

লোকে বন্যপ্ৰাণীৰ মঙহ ভক্ষণ কৰে। ফলস্বৰূপে দেশখনত বন্যপ্ৰাণীৰ মঙহৰ সংকটে দেখা দিছে। ইতিমধ্যে UNESCO নামৰ আন্তঃৰাষ্ট্ৰীয় সংগঠনটোৱে দেশখনৰ পাঁচখন ৰাষ্ট্ৰীয় উদ্যান বিপদাপন্ন উদ্যান হিচাপে

- কংগোলীজসকলে ফটো তুলিলে বেয়া পায়। তেওঁলোকে ভাবে ফটো তোলা কাৰ্যই তেওঁলোকৰ আত্মাৰ অনিষ্ট সাধন কৰে।
- স্পেইন, ফ্ৰান্স, জাৰ্মানী, ছুইডেন আৰু নৰৱেৰে একেলগ কৰিলে যিমান হ'ব, কংগো তাতোকৈ ডাঙৰ এখন দেশ। ই আফ্ৰিকাৰ দ্বিতীয় বৃহত্তম দেশ।
- ৰাজধানী—কিনহাছা (আটাইতকৈ ডাঙৰ চহৰ)
- চৰকাৰী ভাষা—ফৰাছী
- স্বীকৃত ৰাষ্ট্ৰীয় ভাষা—লিংগালা (Lingala), কিকংগো (Kikongo), স্বাহিলি (Swahili), শ্বিলুবা (Tshiluba)
- ৰাষ্ট্ৰপতি—জোচেফ কাবিলা (Joseph Kabila)
- প্ৰধান মন্ত্ৰী—অগষ্টিন মাটাটা পনিঅ' (Augustin Matata Ponyo)
- উচ্চ সদন (Upper House)—চিনেট (Senate)
- নিম্ন সদন (Lower House)—ৰাষ্ট্ৰীয় সভা (National Assembly)
- মাটিকালি—২,৩৪৫,৪০৯ বৰ্গ কিমি.
- জনসংখ্যা—প্ৰায় ৭৭,৪৩৩,৭৪৪
- মুঠ ঘৰুৱা উৎপাদন (GDP) ৫৫০ কোটি আমেৰিকান ডলাৰ
- জনমূৰি আয় (Per Capita Income)—৪১৬ আমেৰিকান ডলাৰ
- মুদ্ৰা—ফ্ৰাংক (Franc)

দেশৰ পৰিচয়

চকু চাট মাৰি ধৰা ৰং-বিৰঙৰ হাতে বোৱা পৰিষ্কাৰ, ইষ্ট্ৰি কৰা কাপোৰ পিন্ধিহে তেওঁলোক সমাজত ওলায় লাগিলে তেওঁলোকৰ পৰিয়ালৰ অৰ্থনৈতিক অৱস্থা যিয়েই নহওক কিয়। এই দেশত খ্ৰীষ্টান, ইহুদী, ইছলাম, হিন্দুকৈ ধৰি আন কেবাটিও ধৰ্মৰ লোক বাস কৰে। সেয়েহে ইয়াৰ সংস্কৃতি এক বৰ্ণিল সংস্কৃতি। গীত, নাট, খেলা-ধূলা আদি সকলোতে তেওঁলোক অনন্য। আফ্ৰিকা মহাদেশৰ জনপ্ৰিয় গীতসমূহত কংগো দেশৰ লোকগীতৰ যথেষ্ট প্ৰভাৱ আছে। বোধহয় ইয়াৰ অনেক আদিবাসী লোকসংস্কৃতিৰ বাবেই এনে হৈছে।

এটা অতি দুখজনক কথা এয়ে যে আভ্যন্তৰীণ যুদ্ধ-বিগ্ৰহৰ ফলত দেশখনৰ জনগণে দুৰ্ভোগ ভুগিবলগা হৈছে। এই দেশৰ খনিজ

চিহ্নিত কৰিছে। দেশখনত দুশটামান আদিবাসী গোষ্ঠী আছে, যিয়ে বিহ প্ৰয়োগ কৰি, জাল মাৰি, ধনু কাঁড় আদিৰ সহায়ত যিকোনো বন্যপ্ৰাণী চিকাৰ কৰে আৰু তাৰ মঙহ খায়।

কংগোলীজসকলৰ প্ৰধান খাদ্য অৱশ্যে 'কাছাভা' নামৰ এবিধ আলুজাতীয় পাচলি। এইবিধ পাচলি তেওঁলোকে সিঁজাই পিতিকা কৰি খায় যাক তেওঁলোকে 'ফুফু' বোলে। তদুপৰি বনৰীয়া উদ্ভিদ, ফল-মূল, কল, কাঠফুলা, মৌ, মাছ আদি তেওঁলোকৰ প্ৰধান খাদ্য।

সাজ-পাৰৰ ক্ষেত্ৰত কংগোলীজসকল বৰ সজাগ।

সম্পদৰো চোৰাং ব্যৱসায় হোৱাটো অতিকৈ লজ্জাজনক। বিশেষকৈ ইয়াৰ বুকুত থকা হীৰাৰ এক-তৃতীয়াংশৰ চোৰাং ব্যৱসায় হয়।

বৰ্তমান ইয়াৰ ৰাষ্ট্ৰপতি জোচেফ কাবিলা আৰু প্ৰধান মন্ত্ৰী অগষ্টিন মাটাটো পনিঅ'। 'জাগা, জাগা হে কংগোলীজসকল...' (Debout Congolain-Arise Congolese) এই দেশৰ ৰাষ্ট্ৰীয় সংগীত। ইয়াৰ মূল বাণী ন্যায়, শান্তি আৰু কৰ্ম। দেশৰ জনতা একত্ৰিত হৈ কৰ্মকে ধৰ্ম বুলি মানি ন্যায় আৰু শান্তিৰ হকে কাম কৰি যাবলৈ এই সংগীতে সকলোকে আহ্বান জনায়। □

মদন মোহন মালব্য আৰু অটল বিহাৰী বাজপেয়ীলৈ 'ভাৰতবত্ন' সন্মান

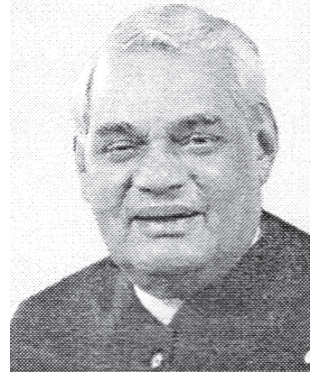
■ প্ৰাঞ্জল তালুকদাৰ

প্ৰাক্ স্বাধীনতা
কালৰ বিশিষ্ট
শিক্ষাবিদ, স্বাধীনতা
সংগ্ৰামী পণ্ডিত
মদনমোহন মালব্য
আৰু ভাৰতৰ প্ৰাক্তন
প্ৰধানমন্ত্ৰী অটল
বিহাৰী বাজপেয়ীক
সন্মানজনক 'ভাৰত

বত্ন' বঁটা প্ৰদান কৰা হৈছে। মদনমোহন মালব্যলৈ এই সন্মান মৰণোত্তৰভাৱে আগবঢ়োৱা হৈছে। মালব্যৰ অৱদানসমূহৰ ভিতৰত বেনাৰস হিন্দু বিশ্ববিদ্যালয় স্থাপন অন্যতম। আজীৱন শিক্ষা বিস্তাৰ আৰু স্বাধীনতা সংগ্ৰামৰ সৈতে জড়িত মালব্য আছিল কংগ্ৰেছৰ এগৰাকী আগশাৰীৰ নেতা। ১৮৬১ চনৰ ২৫ ডিছেম্বৰত এতিয়াৰ উত্তৰ প্ৰদেশৰ প্ৰয়াগত জন্মগ্ৰহণ কৰা মালব্যই এলাহাবাদত শিক্ষক হিচাপে কৰ্মজীৱন আৰম্ভ কৰিছিল। ১৮৮৬ চনত কংগ্ৰেছ দলৰ দ্বিতীয় অধিবেশনত তীক্ষ্ণ বাগ্মিতাবে তেওঁ দেশৰ ৰাজনৈতিক মহলৰ দৃষ্টি আকৰ্ষণ কৰে। তেওঁ চাৰিবাৰকৈ যথাক্ৰমে ১৯০৯, ১৯১৮, ১৯৩০ আৰু ১৯৩২ চনত ভাৰতীয় জাতীয় কংগ্ৰেছৰ সভাপতি পদত কাৰ্যনিৰ্বাহ কৰিছিল। স্ত্ৰী শিক্ষাৰ বিস্তাৰ আৰু বিধৱা বিবাহৰ সপক্ষেও তেওঁ আজীৱন সংগ্ৰাম কৰিছিল। ১৯৪৬ চনত এইগৰাকী মহান ব্যক্তিৰ দেহান্তৰ ঘটে।

ভাৰতীয় জনতা পাৰ্টি (BJP)ৰ পিতৃপুৰুষৰূপে পৰিগণিত অটল বিহাৰী বাজপেয়ীৰ জন্ম হয় ১৯২৪ চনৰ ২৫ ডিছেম্বৰত মধ্যপ্ৰদেশৰ গোৱালিয়ৰত। ১৯৯৬ চনত প্ৰথমবাৰ ১৩ দিন, ১৯৯৮ চনত দ্বিতীয়বাৰ ১৩ মাহৰ বাবে তেওঁ দেশৰ প্ৰধান মন্ত্ৰী হয়। ১৯৯৯ চনৰপৰা ২০০৪ চনলৈ তেওঁ প্ৰধান মন্ত্ৰীত্বৰ পাঁচ বছৰীয়া কাৰ্যকাল সমাপ্ত কৰে। ১৯৮০ চনত বাজপেয়ীয়ে জনসংঘ দলক জনতা পাৰ্টি নামেৰে নতুনকৈ গঢ় দিয়ে। '৭০ৰ দশকৰ শেষভাগত কেন্দ্ৰত প্ৰধান মন্ত্ৰী মোৰাৰজী দেশাই নেতৃত্বাধীন তদানীন্তন জনতা পাৰ্টিৰ চৰকাৰত বাজপেয়ী বৈদেশিক মন্ত্ৰী আছিল। এগৰাকী ৰাজনৈতিক নেতা আৰু প্ৰধান মন্ত্ৰী হিচাপে শাসক, বিৰোধী আৰু জনসাধাৰণৰ মাজত তেওঁ অত্যন্ত জনপ্ৰিয় আছিল। দক্ষিণ এছিয়া উপমহাদেশত স্থায়ী শান্তি স্থাপনৰ লক্ষ্যৰে বাজপেয়ীয়ে পাকিস্তানৰ লগত সম্পৰ্ক উন্নীত কৰাত বিশেষ উদ্যোগ লৈছিল।

মদন মোহন মালব্য আৰু অটল বিহাৰী বাজপেয়ীক প্ৰদান কৰা এই সন্মানক সকলোৱে আদৰণি জনাইছে। উল্লেখ্য, এতিয়ালৈ দেশৰ মুঠ ৪৫ গৰাকী ব্যক্তিয়ে 'ভাৰত বত্ন' সন্মান লাভ কৰিছে। □

নিৰ্দেশনা :

(প্ৰশ্ন 1 ৰপৰা 6লৈ)

সংখ্যা বা আখৰৰ অনুক্ৰমবোৰৰ ‘?’ চিন থকা ঠাইত কি সংখ্যা বা আখৰ বহিব?

1. 35, 19, 11, 7, 5 ?
a) 0   b) 3   c) 1   d) 4
2. 60, 30, 20, 15, ?, ?
a) 5, 0   b) 12, 10   c) 6, 1   d) 10, 5
3. 2, 9, 6, 13, 10, 17, ?
a) 14   b) 27   c) 7   d) 21
4. (14, 14), (12, 36), (10, 50), (16, ?)
a) 32   b) 16   c) 112   d) 64
5. (7, 17, 16), (4, 15, 10), (9, 16, ?)
a) 3   b) 7   c) 15   d) 25
6. C, G, L, R, ?
a) S   b) U   c) V   d) Y

নিৰ্দেশনা :

(প্ৰশ্ন 7ৰপৰা 10লৈ)

অমিলটো বাছি উলিওৱা?

7. (3, 4), (1, 5), (18, 19), (7, 9)
a) (3, 4)   b) (1, 5)   c) (18, 19)   d) (7, 9)
8. 13, 53, 17, 37, 69, 29
a) 17   b) 53   c) 37   d) 69

মানসিক সামৰ্থ্য বিকাশ

9. 201, 18, 111, 26, 12

a) 18

b) 111

c) 26

d) 12

10. $\frac{3}{7}, \frac{5}{10}, \frac{7}{15}, \frac{9}{20}$

a) $\frac{3}{7},$

b) $\frac{5}{10}$

c) $\frac{7}{15}$

d) $\frac{9}{20}$

উত্তৰসমূহ

1. D [ইংগিত :
 $35 - 16 = 19$
 $19 - 8 = 11$
 $11 - 4 = 7$
 $7 - 2 = 5$
 $5 - 1 = 4$

অৰ্থাৎ সংখ্যাবোৰৰপৰা ক্ৰমে 16, 8, 4, 2, 1
 বিয়োগ কৰিব লাগিব।]

2. B

[ইংগিত :
 $\frac{60}{1} = 60, \frac{60}{2} = 30, \frac{60}{3} = 20, \frac{60}{4} = 15$
 $\frac{60}{6} = 10$]

3. A

[ইংগিত : 2, 6, 10, 14, ... আৰু 9, 13, 17, ...
 অনুক্ৰম দুটা মিহলি কৰি দিয়া আছে। গতিকে 2,
 6, 10, ... এই অনুক্ৰমটোৰ চতুৰ্থ পদ 14
 সংখ্যাটোৱেই উত্তৰ হ'ব।]

4. C

[ইংগিত : $14 \times 1 = 14$
 $12 \times 3 = 36$
 $10 \times 5 = 50$
 $16 \times 7 = 112$

অৰ্থাৎ প্ৰথম সংখ্যাটোৰ লগত ক্ৰমে 1, 3, 5, 7
 পূৰণ হৈছে।]

5. C

[ইংগিত : $7 + 17 - 16 = 8$
 $4 + 15 - 10 = 9$
 $9 + 16 - 15 = 10$

6. D

[ইংগিত : C আৰু Gৰ মাজত আখৰ = 3টা
 G আৰু Lৰ মাজত আখৰ = 4টা
 L আৰু Rৰ মাজত আখৰ = 5টা
 R আৰু Yৰ মাজত আখৰ = 6টা

7. C

[ইংগিত : (18, 19)ত থকা সংখ্যা দুটা
 অংকবিশিষ্ট, বাকীবোৰ এটা অংকবিশিষ্ট]

8. D

[ইংগিত : 69 যৌগিক সংখ্যা, বাকীবোৰ
 মৌলিক।]

9. C

[ইংগিত : 26 সংখ্যাটো 3ৰে বিভাজ্য নহয়,
 বাকীবোৰ 3ৰে বিভাজ্য হয়।]

10. D

[ইংগিত : $\frac{5}{10}$ ৰ হৰ 10 আৰু ই আগৰ

ভগ্নাংশটোৰ লব আৰু হৰৰ যোগফল অৰ্থাৎ 10
 $= 3 + 7$ । একেদৰে $15 = 5 + 10$, কিন্তু

$\frac{9}{20}$ ৰ হৰ 20; হ'ব লাগিছিল $7 + 15 = 22$ □

আধুনিক পাশ্চাত্য সংগীতৰ বাটকটীয়া—মোজাৰ্ট

■ অপৰাজিতা দত্ত

সংগীতৰ কোনো ভাষা নাথাকে। কোনো ভৌগোলিক পৰিসীমাই সংগীতক বান্ধি ৰাখিব নোৱাৰে। পৃথিৱীৰ সকলো সংগীতপ্ৰেমীৰ হৃদয় জয় কৰি নিজস্ব এক ধাৰাৰ সংগীত সৃষ্টি কৰা এগৰাকী শিল্পী আছিল উলফগংগ এমাডিউছ মোজাৰ্ট (Wolfgang Amadeus Mozart)।

১৭৫৬ চনৰ ২৭ জানুৱাৰিত অষ্ট্ৰিয়াৰ চলজ্বাৰ্গত মোজাৰ্টৰ জন্ম হৈছিল। তেওঁৰ দেউতাকৰ নাম আছিল লিওপোল্ড মোজাৰ্ট (Lepold Mozart) আৰু মাকৰ নাম এন্না মাৰিয়া নি পাৰ্টল (Anna Maria nee Pertl)। লিওপোল্ড নিজেও এগৰাকী সুৰকাৰ আছিল। এটা অৰ্কেষ্ট্ৰাদলত ভায়োলিন বজাইছিল। তদুপৰি তেখেত চল্টবাৰ্গৰ আৰ্কবিশ্বপৰ সংগীত দলৰ এগৰাকী প্ৰধান সংগীত পৰিবেশক আছিল। গতিকে সৰুৰেপৰাই উলফগংগ মোজাৰ্ট এক সাংগীতিক পৰিবেশত ডাঙৰ হৈছিল। মোজাৰ্ট আৰু তেওঁৰ বায়েক মাৰিয়া আন্নাৰ (Maria Anna) প্ৰথম সংগীত গুৰু আছিল দেউতাক। আন্নাৰ যেতিয়া ৭ বছৰ হৈছিল তেতিয়াই দেউতাকে তেওঁক কী ব'ৰ্ডত সংগীতৰ শিক্ষা দিছিল আৰু মোজাৰ্টে অতি আগ্ৰহেৰে তেওঁলোকৰ আখৰা চাই আছিল। ৪ বছৰ বয়সৰপৰাই মোজাৰ্টে তাঁৰযুক্ত কী ব'ৰ্ড (harpsichord) আৰু ভায়োলিন বজাবলৈ শিকিছিল। তেওঁ সেই সময়তে সৃষ্টি কৰা এটা সুৰ দেউতাকে লিপিবদ্ধ কৰি থৈছিল। সেয়া আছিল মোজাৰ্টৰ সুৰৰ জগতত প্ৰথম সৃষ্টি।

দেউতাকৰ পিছত মোজাৰ্টে চেলচবাৰ্গৰ আৰ্কবিশ্বপৰ সংগীত দলৰ দায়িত্ব লৈছিল। কিন্তু আৰ্কবিশ্বপৰ মৃত্যুৰ পিছত তেওঁৰ গুৰুত্ব ক্ৰমান্বয়ে কমি আহিছিল কাৰণ তেতিয়াৰ অষ্ট্ৰিয়াৰ শাসনকৰ্তা দ্বিতীয় জোছেফে ইটালীয় সুৰকাৰসকলৰ সংগীত বেছি পছন্দ কৰিছিল। তেওঁ অৱশ্যে মোজাৰ্টক গীতি নাটিকা

প্ৰয়োজনা কৰিবলৈ উৎসাহ দিছিল। এনে পৰিস্থিতিত মোজাৰ্টে ২১ বছৰ বয়সত ভিয়েনালৈ গৈ তাতে সংগীতৰ চৰ্চা আৰম্ভ কৰে।

মোজাৰ্টে জীৱনটোত বহুতো সংঘাতৰ সন্মুখীন হ'বলগীয়া হৈছিল। তেওঁৰ এই সংঘাতপূৰ্ণ জীৱনত তেওঁৰ পত্নীয়ে যথেষ্ট সহযোগ কৰিছিল। ধনৰ অভাৱ আনহাতে অতিপাত শাৰীৰিক পৰিশ্ৰমৰ ফলত মোজাৰ্টৰ শৰীৰ ভাঙি পৰিছিল। ফলত মাত্ৰ ৩৫ বছৰ বয়সত তেওঁ মৃত্যুবৰণ কৰিছিল। তেওঁৰ মৃত্যুৰ আগদিনা ৰাতি তেওঁৰ অনুৰোধমৰ্মে তেওঁৰ প্ৰিয় কেবাগৰাকীও সংগীত শিল্পীয়ে তেওঁৰ ঘৰলৈ আহি সংগীত পৰিবেশন কৰিছিল। এইদৰে তেওঁ সংগীতৰ মাজতেই শেষ নিশ্বাস ত্যাগ কৰে।

মাত্ৰ ৩৫ বছৰীয়া জীৱন কালত মোজাৰ্টে প্ৰায় ৭৮৯টা অপূৰ্ব সুৰ সৃষ্টি কৰি গৈছে। ইয়াৰ ভিতৰত গীতি নাটিকা (opera), সুৰ সমলয় (symphony) আদিৰ উপৰি পিয়ানো আৰু আন বাদ্যযন্ত্ৰৰ সমলয় আদি আছে যিবোৰ আজিও জনপ্ৰিয়। তেওঁৰ কেইখনমান বিখ্যাত গীতি নাটিকা হ'ল—দ্য মেৰিজ অব ফিগাৰ' (The Marriage of Figaro), ডন জিঅ'ভেন্নি (Don Giovanni) আৰু দ্য মেজিক ফ্লুট (The Magic Flute)। তেওঁৰ কেইটামান বিখ্যাত সুৰ সমলয় হ'ল—জি মাইনৰ (G minor), ই ফ্লেট (E flat), চি মেজৰ (C major) আৰু জুপিটাৰ চিম্ফ'নি (Jupiter symphony)।

মোজাৰ্টৰ সংগীতে সদায় মনলৈ এক প্ৰশান্তিৰ ভাব আনি দিয়ে। পিয়ানো, ভায়োলিন আদিকে ধৰি তেওঁ বিভিন্ন বাদ্যযন্ত্ৰৰ সমন্বয় ঘটাই অপূৰ্ব সুৰৰ সৃষ্টি কৰিছিল যিয়ে শ্ৰোতাৰ অন্তৰ স্পৰ্শ কৰিব পাৰে। □

ইউৰোপ মহাদেশৰ কেইখনমান দেশৰ জাতীয় চৰাই

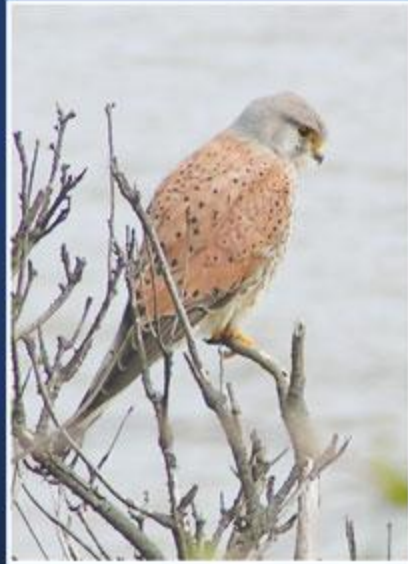
এণ্ডিয়ান কন্দৰ (বলিভিয়া)

কেৰিবিয়ান ফ্লেমিংগো (বাহামা)

মেগ্নিফিচেণ্ট ফ্ৰিগেট (বাৰ্মুডা আৰু এণ্টিগুৱা)

কেষ্ট্ৰেল (বেলজিয়াম)

বাৰ্ণ ছোৱেল' (অষ্ট্ৰিয়া)

ৰাৱেন (ভূটান)

হোৱাইট ষ্টৰ্ক (বেলাৰুছ)

কেইখনমান দেশৰ বৰ্তমানৰ ৰাষ্ট্ৰপতি

আশ্ৰফ ঘানি
আফগানিস্তান

বুজৰ নিছানি
আলবেনিয়া

কে এফ দ্য কিৰ্চনাৰ
আৰ্জেণ্টিনা

ডিলমা ৰৌছেফ
ব্ৰাজিল

হেইনজ ফিছাৰ
অষ্ট্ৰিয়া

জে ই এম এইমা
বলিভিয়া

জে এম এছ কেলেডেবন
কলম্বিয়া

প'ল বিয়া
কেমেৰুণ

প্ৰণৱ মুখাৰ্জী
ভাৰত

ব'ছেন প্লিভেনেলিয়েভ
বুলগেৰিয়া

ই ছে'ব'ষ্টিয়ান পিনেবা
চিলি

এছ চাৰ্গেছিয়ান
আৰ্মেনিয়া

থেইন চেইন
ম্যানমাৰ

জি জিনপিং
চীন

আব্দুল হামিদ
বাংলাদেশ

এ বুটফ্লিকা
আলজেৰিয়া